

**SLEDI KREDE SKOZI DESETLETJA:
ŠOLSTVO PRI VELIKI NEDELJI (1940–1980)**

Etnologija

Raziskovalna naloga

Avtorice: **Vita Majcen in Ela Bezjak**

Somentorici: **Matejka Majcen in Nina Žnidarič**

Velika Nedelja, februar 2025

KAZALO

1	UVOD.....	4
2	TEORETIČNI DEL.....	5
2.1	Zgodovina šolstva na Slovenskem.....	5
2.1.1	Šolstvo med obema vojnama (1918–1941).....	5
2.1.2	Šolstvo med drugo svetovno vojno (1941–1945).....	5
2.1.3	Šolstvo po drugi svetovni vojni (po 1945).....	5
2.2	Zgodovina Velike Nedelje.....	5
2.3	Zgodovina šolstva pri Veliki Nedelji.....	6
2.4	Družbeno-politične razmere na Slovenskem v raziskovalnem obdobju (1940–1980).....	8
3	EMPIRIČNI ALI RAZISKOVALNI DEL.....	9
3.1	Metodologija.....	9
3.2	Hipoteze.....	9
3.3	Analiza virov.....	10
3.4	Analiza intervjujev.....	10
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	12
4.1	Zanimanje staršev za napredek otrok.....	12
4.2	Učni uspeh učencev.....	13
4.3	Število zaposlenih učencev in njihovo delo.....	17
4.4	Vpliv ideologije na delo učiteljev in družbeno-kulturni razvoj kraja.....	20
4.5	Odnos do učiteljev.....	25
5	ZAKLJUČEK.....	26
6	VIRI IN LITERATURA.....	31
7	7 PRILOGA.....	32

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Vprašanja za intervju.....	11
Preglednica 2: Uspeh učencev v posameznem šolskem letu 1940–1980.....	14
Preglednica 3: Število zaposlenih učiteljev v posameznem letu od 1940 do 1980.....	18
Preglednica 4: Prireditve in proslave, ki jih je šole pripravila ob državnih praznikih in pomembnih dnevih v posameznih šolskih letih.	24

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število razredov v posameznem šolskem letu.	14
Graf 2: Število učencev, ki je obiskovalo šolo.....	15
Graf 3: Učni uspeh v posameznih letih.	15
Graf 4: Število učiteljev, ki je poučevalo v posameznih šolskih letih.	18
Graf 5: Število oddelkov v posameznem šolskem letu.	19

KAZALO SLIK

Slika 1: Tridelna razglednica prikazuje v zgornjem delu cerkev in križniški grad, manjši spodnji sličici pa ljudsko šolo in gostišče Mikl, 1918. (Vir: Kamra, 2009, pridobljeno, 15. 1. 2025)...	6
--	---

POVZETEK

V raziskovalni nalogi smo preučevali razvoj šolstva na območju Velike Nedelje v obdobju 1940–1980. Zastavili smo si pet hipotez. Zanimalo nas je, ali so se starši zanimali za napredek otrok in kako uspešni so bili učenci v obdobju 1940–1980. Preučili smo tudi število učiteljev ter naravo njihovega dela. Prav tako nas je zanimal vpliv ideologije na učiteljsko delo in posledično na družbeno-kulturni razvoj kraja ter nazadnje odnos do učiteljev. S pomočjo analize šolske kronike OŠ Velika Nedelja (1940–1980) ter intervjujev s šestimi upokojenimi učitelji, ki so na šoli poučevali od leta 1966 dalje, smo hipoteze v zaključku potrdili ali ovrgli. Rezultati raziskave kažejo, da so bili učitelji v obdobju 1940–1980 izpostavljeni različnim izzivom, povezanih z družbenimi in političnimi spremembami. Kljub temu so igrali ključno vlogo v kulturnem razvoju kraja. Starši so se časoma vse bolj zanimali za šolski uspeh svojih otrok, učenci pa so bili v različnih obdobjih različno uspešni. Raziskovalna naloga osvetljuje vpogled v pomen učiteljev in šolstva v Veliki Nedelji.

Ključne besede: šolstvo pri Veliki Nedelji, učitelji, pedagoško delo, učenci, šolska kronika 1940–1980.

ABSTRACT

This research paper examines the development of the education system in Velika Nedelja from 1940 to 1980. We established five research hypotheses. Our study focused on several key questions. Did parents take an interest in their children's academic progress? How successful were students between 1940 and 1980? How many teachers were employed, and what did their work entail? Did ideology influence teachers' work and, in turn, shape the socio-cultural development of the region? Finally, what was the general attitude toward teachers? To answer these questions, we analyzed the school chronicle of Velika Nedelja (1940–1980). We also conducted interviews with six retired teachers who taught at the school from 1966 onwards. Based on these sources, we were able to confirm or refute our hypotheses. The results indicate that teachers between 1940 and 1980 faced various challenges. These challenges were closely linked to social and political changes. Despite this, teachers played a crucial role in educating and shaping students. Over time, parents became increasingly interested in their children's academic success. Meanwhile, student performance varied across different periods. This study highlights the crucial role of teachers and the importance of education in Velika Nedelja.

Keywords: education in Velika Nedelja, teachers, pedagogical work, students, school chronicle 1940–1980.

1 UVOD

V raziskovalni nalogi smo preučevali razvoj šolstva na območju Velike Nedelje v obdobju 1940–1980, s posebnim poudarkom na učiteljstvu.

V teoretičnem delu smo najprej opredelili šolstvo, nato smo pregledali literaturo s področja zgodovine šolstva v Sloveniji in v Veliki Nedelji. Veliko podatkov o slednji smo našli tudi v šolski kroniki od leta 1940 do 1980. Na kratko smo povzeli tudi zgodovino Velike Nedelje, našega raziskovalnega kraja. V teoretičnem delu smo opredelili družbeno-politične razmere v Sloveniji v obdobju naše raziskave. To obdobje je bilo z vidika pogostih menjav oblasti precej burno.

V empiričnem delu smo uporabili podatke, ki smo jih črpali iz kronike OŠ Velika Nedelja med leti 1940 in 1980 in iz nje izpisali podatke, ki se tičejo naših hipotez. Te podatke smo kronološko uredili v tabelah (število učencev in razredov v posameznem šolskem letu, število učiteljev po posameznih letih in učni uspeh učencev) in jih prikazali z grafi. Hkrati pa smo uporabili podatke, ki so nam jih posredovali intervjuvanci. Na strukturirane intervjuje je odgovorilo šest od desetih upokojenih učiteljev, ki so na OŠ Velika Nedelja poučevali med letoma 1966 in 2009. Rezultate smo predstavili v poglavju “rezultati in razprava”.

Glede na naše vire smo podatke razporedili v pet področij, ki se ujemajo s petimi hipotezami. Ta področja se vsebinsko dotikajo zanimanja staršev za napredek otrok, šolskega uspeha otrok, števila in dela učiteljev, vpliva ideologije na delo učiteljev in odnos do učiteljev.

V raziskovalni nalogi smo si zastavili pet hipotez. Zanimalo nas je, ali so se starši zanimali za napredek otrok, kako uspešni so bili učenci med leti 1940 in 1980, koliko je bilo učiteljev in kakšno je bilo njihovo delo. Ali je ideologija vplivala na delo učiteljev in posledično na družbeno-kulturni razvoj kraja ter kakšen je bil odnos do učiteljev. Na podlagi analize šolske kronike OŠ Velika Nedelja (1940–1980) ter intervjujev s šestimi upokojenimi učitelji, ki so na tej šoli poučevali od leta 1966 dalje, smo hipoteze potrdili ali ovrgli.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Zgodovina šolstva na Slovenskem

Prvo šolanje se je začelo s pokristjanjevanjem v samostanskih šolah. V 8. stoletju so se pojavile šole na škofijah, kjer so se učili petja, psalmov in latinščine. Z nastankom mest v 12. in 13. stoletju so se ustanovile mestne šole, ki so učile pisanje in računanje. Reformacija je omogočila pojav šol v slovenščini, z osnovnošolskim poukom, ki je potekal občasno, predvsem v mestih in župnijah. Pouk je bil v nemščini, višje šole pa latinske.

V 18. stoletju je Habsburška monarhija uvedla obvezno osnovno šolanje, da bi izobrazila uradnike. Z Marijo Terezijo in Jožefom II. je šola postala državna ustanova. Pouk je potekal v nemščini, vendar so bili občasno prisotni tudi cerkveni učitelji. V osnovnih šolah so poučevali osnovne predmete, višje šole pa so ponujale večje znanje latinščine in nemščine (Stanič, 2019).

Leta 1869 je bil uveden zakon o obveznem osnovnošolskem izobraževanju na Slovenskem (Okoliš, 2008). V 19. stoletju so se šole širile, a so bile še vedno velike materialne in socialne razlike (Batistič, 2013). V srednjih šolah so uvedli gimnazijske reforme, ki so omogočile vpis na univerzo (Zgodovina šolstva v Sloveniji).

2.1.1 Šolstvo med obema vojnama (1918–1941)

Po prvi svetovni vojni je bila odpravljena nemščina kot učni jezik, leta 1919 pa je bila ustanovljena Univerza v Ljubljani. Šole so postale nevtralne, neodvisne od cerkve in politike. V letu 1929 je začel veljati Zakon o narodnih šolah, ki je uvedel skupni pouk za dečke in deklice ter določil različne stopnje šolanja (Stanič, 2019).

2.1.2 Šolstvo med drugo svetovno vojno (1941–1945)

Nemci so uvedli germanizacijo, ukinili slovenske šole in uvedli nemške šole z učitelji, ki niso bili usposobljeni za poučevanje v slovenščini. V partizanskih šolah so podpirali novo revolucionarno oblast (Stanič, 2019). Mnogo slovenskih učiteljev in šolskih upraviteljev so med vojno izgubili.

2.1.3 Šolstvo po drugi svetovni vojni (po 1945)

Po vojni je komunistična partija usmerjala izobraževanje. Poudarek je bil na delavski in kmečki mladini, cerkev se je izključevalo. Uvedli so sedemletno obvezno šolanje (1946). Leta 1950 pa osemletno šolanje (Stanič, 2019). Po letu 1991 (po osamosvojitvi) je Slovenija prešla na devetletno osnovno šolo.

2.2 Zgodovina Velike Nedelje

Velika Nedelja je deloma gručasto, deloma obcestno naselje, ki leži pretežno ob vznožju jugovzhodnega dela Slovenskih goric, na skrajnem vzhodnem delu Ptujskega polja ob cesti in železnici Ptuj–Ormož, od koder se med dolinama Sejanskega potoka in Lešnice vzpne na vinogradniško sleme Kogel (Mavrič, 2002).

Skozi južno obrobje naselja je potekala rimska cesta Savaria–Poetovijo. Na tem območju so bili odkriti ostanki iz rimske dobe. Za naseljem je najbrž stala rimska postojanka. Področje Velike Nedelje je bilo v srednjem veku last salzburške nadškofije, ki ga je izročila v upravo gospodom Ptujskim (Zgodovinski krožek, 1996).

V Veliko Nedeljo so križniki prišli konec 12. stoletja na povabilo Friderika III. Ptujskega. V tem času je bilo območje med Muro in Dravo mejno ozemlje med nemškim cesarstvom in ogrskim kraljestvom. Spadalo je pod oblast salzburških nadškofov, posest pa je v njihovem imenu od prve polovice 12. stoletja dalje upravljala rodbina gospodov Ptujskih. Njihova naloga je bila obramba salzburške posesti pred sovražnimi Ogri in pomoč pri utrditvi nestalne vzhodne meje nemške države. Okoli leta 1200 je Frideriku Ptujskemu s pomočjo nemškega viteškega reda uspelo premagati ogrsko vojsko, zavzeti

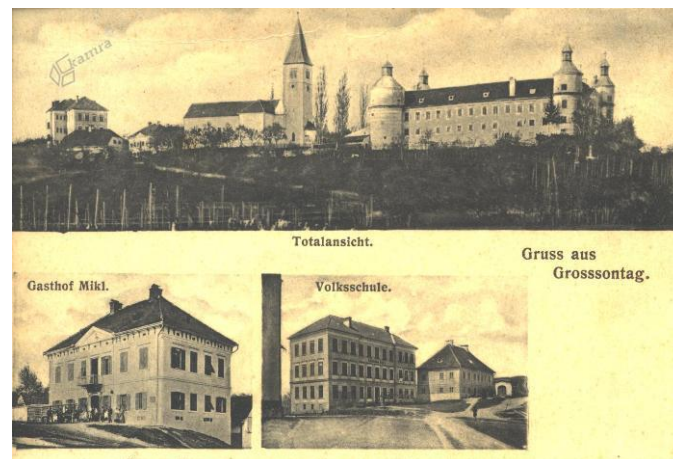
velikonedeljsko, ormoško in središko okolico ter s tem mejo nemške države pomakniti precej proti vzhodu. Okolico Velike Nedelje in vse do Ptuja so namreč plenili in pustošili Ogri. Friderik Ptujski se je odločil, da bo zaščitil prebivalce pred nevarnostjo. Po podatkih ptujskega zgodovinarja Ferdinanda Raispa se je odločilna bitka zgodila na veliko nedeljo leta 1199, na manjši vzpetini ob izlivu Pesnice v Dravo. Na kraju bitke naj bi Friderik v tla zapičil zastavo nemškega reda z besedami: »Na veliko nedeljo je bil ta kraj zavzet in Velika Nedelja naj se imenuje, nemški vitezi pa naj ga v prihodnje varujejo in branijo.« Tako so v spomin na izbojevano zmago kraj poimenovali Velika Nedelja (Kamra, 2020).

Grad v Veliki Nedelji še danes veličastno stoji na vzpetini in je bil ves čas od gradnje v 13. stoletju do zadnje vojne v posesti nemškega križniškega reda. Med letoma 1612 in 1620 je bil dozidan njegov jugovzhodni del. Med 1723 in 1730 so grad barokizirali. Obnovljen pa je bil med leti 1805 in 1850 (Krajevni leksikon Slovenije, 1980).

Pražupnijska cerkev Svete Trojice je kot kapela obstajala že pred letom 1199. Obsegala je današnji obokan prostor pod zvonikom. Friderik III. Ptujski jo je s prizidavo ladje kmalu po letu 1199 spremenil v cerkev. Tej je salzburški škof Eberhard II. priznal nekatere župnijske pravice v okviru ptujske pražupnije, patronat pa zaupal Frideriku Ptujskemu. Friderik je okoli leta 1210 pri njej ustanovil križniško komendo s hospicom device Marije. Friderik IV. Ptujski je z listino potrdil križniškemu redu daritev svojega očeta in mu leta 1235 podelil še pravico do patronata nad cerkvijo. Leta 1236 je salzburški nadškof Eberhard II. potrdil darovnici iz let 1222 in 1235 in jo posvetil kot popolno župnijo (Kamra, 2020).

Po prvi svetovni vojni je del posestev odvzela agrarna reforma, preostalo pa je prešlo po osvoboditvi leta 1945 v družbeno last (Frangč, 1984, str.10). Kraj Velika Nedelja se je pred zadnjo vojno uradno imenoval Soseska, v času 2. svetovne vojne pa so jo Nemci poimenovali v Grossontag (Zgodovinski krožek, 1996).

14. novembra 1948 je bil odprt zadružni dom (dom krajanov). Danes je v domu krajanov moderna pošta, kulturna dvorana ter poslovni prostori krajevnega urada, zveze borcev in prosvetnega društva. 8. marca leta 1975 je bila otvoritev sodobno urejenega vrtca. Leta 1986 je kraj dobil moderno telovadnico in atletske stezo, ki jo uporablja šola in lokalna športna društva. Leta 1984 je bil dozidan prizidek k OŠ Velika Nedelja in leta 2015 zgrajen nov vrtec.

Slika 1: Tridelná razglednica prikazuje v zgornjem delu cerkev in križniški grad, manjši spodnji sličici pa ljudsko šolo in gostišče Mikl, 1918. (Vir: Kamra, 2009).

2.3 Zgodovina šolstva pri Veliki Nedelji

O zgodovini velikonedeljske šole se v arhivu Pokrajinskega muzeja Ptuj nahaja obširna šolska kronika od leta 1811 do 1868/69, ki je napisana v nemškem jeziku. Sestavil in napisal jo je nadučitelj Ivan Košar, ki je služboval pri Veliki Nedelji med leti 1878 in 1909. Izvleček te kronike v slovenskem jeziku je leta

1929 napisal šolski upravitelj Janko Preindl. V kroniki ni najti zapisa o prvem nastanku velikonedeljske šole. "Pfarrliche Urkunden von Großsonntag" avtorja Petra Dajnka pravi, da sega nastanek velikonedeljske šole v dobo cesarice Marije Terezije. Velikonedeljska župnija je bila leta 1247 dodeljena nemškemu viteškemu redu. Domneva se, da je šolanje pri Veliki Nedelji obstajalo že dolgo pred Marijo Terezijo, in sicer v mežnariji, kjer so poučevali mežnarji in duhovniki (Zgodovinski krožek, 1996).

Prvotno je bila postavljena mala želarska koča. V njej so nastanili mežnarja. Leta 1811 so mežnariji prizidali sobo in klet, ki sta služili šolskim namenom. Leta 1823 mežnarija ni bila več ustrezna, zato so jo podrli in na njenem mestu zgradili novo šolo. V letu 1821/22 je bilo 174 šoloobveznih otrok. Ime prvega učitelja ni znano. Leta 1822 je na šoli poučeval Franc Senekovič. Leta 1870 se je šola uvrstila med dvorazrednice. Od 1. oktobra 1870 do 1. novembra 1872 je bil pouk v Voršičevi hiši (Soseska 10).

Novembra 1886 je šola razširjena v trirazrednico. Šola ni ustrezala ne estetskim in ne higienskim predpisom. Šolski odbor je maja 1894 sklenil, da obe šoli podrejo in sezidajo novo šolsko stavbo na "Meglji" (Frangež, 1984).

Novo šolsko poslopje (ki je v uporabi še danes) s petimi učilnicami in petimi stanovanji za učitelje je postavil stavbenik Jožef Michl med 15. junijem 1894 in 1. julijem 1895. Novembra 1895 je bila svečana otvoritev šole, ki je postala štirirazrednica. Oktobra 1895 je na šoli začela poučevati prva "ženska učna moč". Leta 1898 je bila šola razširjena v petirazrednico in leta 1921 v šestrazrednico. Za ureditev šeste učilnice je šola dobila denar, vendar so ga porabili za druge izdatke in učilnice niso uredili. Prostorske težave so se vlekle dolga leta. Leta 1935/36 je šola postala sedemrazrednica. Pouk se je odvijal po tipu šestrazrednice, saj niso imeli dovolj učiteljev (Frangež, 1984).

Vojna je skrajšala šolsko leto 1940/41 na 8 mesecev (od 1. septembra in do konca marca 1941), saj so takrat sledili prvi napadi na Jugoslavijo in s tem onemogočili vse slovenske šole za naslednja 4 leta. Vojni dogodki so se začeli v nedeljo, 6. aprila 1941, ko so letala napadla jugoslovanski vlak v smeri Ormož-Ptuj, kjer na srečo ni bilo smrtnih žrtev. Po Hitlerjevih ukazih so šole na Štajerskem postale nemške šole z nemščino kot edinim učnim jezikom (Šolska kronika 1940-).

Stanje šolskega poslopja je bilo po končani vojni (leta 1945) slabo. Med vojno so bili nemški delavci in ujetniki nameščeni v šoli približno osem mesecev. Poleg izropanih učiteljskih stanovanj, so bili šolski prostori zelo poškodovani, onesnaženi in uničeni. Ker so bile straniščne cevi razbite, so bile fekalije vsepovsod, tudi zidovi so bili prepojeni z njimi. Kar je bilo lesenega so stanovalci razsekali in v zimskem času skurili ter se tako gredli. Tako so uničili omare, stole, klopi, table, vrata ... Stene so bile polne plesni, prostori so bili zakajeni in počrnili. Šipe v oknih so bile večinoma razbite in uničene. Nekatera okna v kletnih prostorih so bila preurejena v zasilne izhode, spet druga so bila zazidana ali zasipana z zemljo. Pred vrati je bila postavljena zasilna stena iz opeke, gramoza in kamenja, ki naj bi kletno zaklonišče varovala pred morebitnim zračnim napadom. Okolica šole ni bila v nič boljšem stanju kot poslopje. Šolska kronika jasno zapiše: "Eno samo smrdeče smetišče in gnojišče." V mesecu maju ni bilo v okolici šole nič zelenega. Namesto tega je bilo najti visoke kupe smeti, slame, raznih odpadkov od konzerv, stekla, železa in druge navlake (Šolska kronika 1940-).

Po osvoboditvi so prostovoljno, dan za dnem prihajale skupine mladih, ki so čistile šolske prostore, zidarji so popravljali zidove in jih nadomestili z novimi. Tudi pleskarji so opravili svoje delo. Šipe iz dvojnih oken so namestili na okna tako, da je bilo poslopje zaprto. Po tritedenskem delu je bilo šolsko poslopje pripravljeno na sprejem učencev. Tako se je šolsko leto leta 1945 začelo 13. junija in zaključilo 28. julija brez ocenjevanja in s primerno proslavo. Prvi šolski dan je v šolo prišlo 416 otrok. Na šoli sta bila dva učitelja. Počasi so se iz izgnanstva vračali ostali učitelji (Šolska kronika 1940-).

Leta 1946 je bila šola razširjena v osemrazrednico (Frangež, 1984). V kroniki iz leta 1952/53 in 1953/54 je zapis, da od 6 učiteljev vsi (razen enega) stanujejo v šolskem poslopju. V šolskem letu 1962/63 so iz stanovanjskega dela pridobili dve novi učilnici v drugem nadstropju. Šola je imela sedem učilnic, in sicer od tega štiri s parketom in novo opremo. Šola je bila prebeljena in streha prekrita. V šolskem letu 1963/64 se ji pridruži še podružnična šola Podgorci (Šolska kronika 1940-).

Od leta 1967 se je šolski prostor postopoma preuredil. Napeljal se je vodovod in iz učiteljskih stanovanj so uredili še dve učilnici. Pridobili so moderne sanitarije, prepleskali prostore in fasado, uredili igrišče in drugo (Frangež, 1984). V šolskem letu 1975/76 je v kabinetu učil izbruhnil požar, ki je poškodoval

bogato zbirko učil (Šolska kronika 1940-). Leta 1984 je šola dobila prizidek z osmimi učilnicami, sodobno kuhinjo z jedilnico in upravne prostore. Pouk je po dolgih letih postal enoizmenski (Frangéž, 1984).

2.4 Družbeno-politične razmere na Slovenskem v raziskovalnem obdobju (1940–1980)

Obdobje od 1940 do 1945 je v Sloveniji močno zaznamovala druga svetovna vojna. Po vojni pa socializem v okviru Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ).

Leta 1917 so slovenski predstavniki avstrijskemu cesarju izročili Majniško deklaracijo, v kateri so zahtevali avtonomijo slovenskega ozemlja znotraj Avstro-Ogrske. Zbranih je bilo ogromno podpisov v njeno podporo. Ob koncu vojne smo bili Slovenci vključeni v Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, konec leta 1918 pa v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev (kasneje Jugoslavija).

Leta 1941 so Slovenijo okupirale nacistična Nemčija, fašistična Italija in Madžarska. Ta čas je zaznamovalo izgnanstvo izobraženstva in prisilna mobilizacija v nemško vojsko, izganjanje slovenskega jezika iz javnega življenja in druga nasilna dejanja so izkazovala hudo ogroženost slovenskega naroda. Slovenski odpor proti okupatorju, ki ga je vodila Osvobodilna fronta (OF), se je okreplil leta 1943 po kapitulaciji Italije.

Po zmagi partizanov in koncu vojne leta 1945 je bila Slovenija vključena v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ) pod vodstvom Josipa Broza – Tita. Po drugi svetovni vojni je Slovenija postala ena od šestih republik v Jugoslaviji. Politično je bila država enostrankarska, saj je vladala Zveza komunistov Jugoslavije (ZKJ). V osemdesetih letih 20. stoletja se pojavi težnja po decentralizaciji in demokratizaciji države, kar sta zagovarjali predvsem Slovenija in Hrvaška. Pritisk srbskih oblasti s Slobodanom Miloševićem na čelu je povzročil krizo na Kosovu, ki je sprožila vse večje napetosti med narodi v vsej državi. Na Slovenskem se je konec osemdesetih let 20. stoletja začela politična pomlad, z zahtevo po demokratični in samostojni Sloveniji ter konec leta 1989 ter kasneje nastanek nove republike (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, 2021).

3 EMPIRIČNI ALI RAZISKOVALNI DEL

3.1 Metodologija

V naši raziskovalni nalogi smo uporabili metodo strukturiranega intervjuja. Opravili smo šest intervjujev. Upokojeni učitelji OŠ Velika Nedelja, ki so bili zaposleni med 1966 in 2009, so nam zaupali svoje spomine na ta čas.

Pri strukturiranem intervjuju imajo vsi intervjuvanci enaka vnaprej določena vprašanja, ki so postavljena v enakem vrstnem redu. S strukturiranim intervjujem je lažje pridobiti podatke vezane na vsakdanja doživljanja ljudi, kakor pa z anketo, zato smo se odločili za takšno obliko spraševanja.

Ker so vsi intervjuvanci prejeli enaka vprašanja, je analiza bolj objektivna. Povzemanje rezultatov bo zato manj pristransko. Vendar pa ima strukturiran intervju, predvsem v pisni obliki slabost, da intervjuvancu ni mogoče prilagajati vprašanj glede na njegove edinstvene izkušnje, hkrati pa je manj prostora za sproščen pogovor, kar lahko vpliva na vzpostavljanje odnosa. Takšna metoda spraševanja nam omogoča kvalitativno obdelavo podatkov.

Preden smo začeli intervju, smo določili okvirna vprašanja, s pomočjo petih tematskih področij, ki so nas glede na zastavljene hipoteze, zanimala. Intervjuje smo pretipkali, jih umestili v prilogo, in naredili vsebinsko analizo. S pomočjo te bomo zastavljene hipoteze zavrnil ali potrdili.

Prav tako smo analizirali vir, to je šolska kronika OŠ Velika Nedelja od leta 1940 do 1980. Sprva smo obiskali Ptujski arhiv in ugotovili, da od vseh ohranjenih kronik za našo raziskavo pride v poštev kronika od leta 1940 naprej. Kroniko smo pregledali in naredili vsebinsko analizo po posameznih področjih, ki so nas zanimala. S pomočjo te analize bomo potrdili ali ovrgli hipoteze. S pomočjo kronike smo naredili statistično analizo uspeha učencev, števila razredov in učencev ter števila učiteljev, ki so bili zaposleni v OŠ Velika Nedelja v raziskovalnem obdobju. Analiza kronike nam je omogočila hkrati tudi kvalitativno analizo, ki se osredotoča na poglobljeno razumevanje pojavov, mnenj in izkušenj vezanih na idološki vpliv šole, odnos staršev do šole in odnos do učiteljev. Metoda analize vsebine zajame tudi subjektivne vidike raziskovane teme in ne samo statističnih.

3.2 Hipoteze

Z raziskovalno nalogo smo želeli ugotoviti, kakšen je bil učni uspeh učencev, kako so se zanimali za učni uspeh in napredovanje starši, koliko številčni so bili učenci in učitelji, kaj so učitelji poučevali in kakšen je bil položaj učitelja v posameznih obdobjih.

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Stopnja zanimanja staršev za napredek otrok se je od leta 1940 do 1980 nenehno povečala.

Hipoteza 2: Delež negativno ocenjenih učencev se je od leta 1940 do 1980 postopoma zmanjševal.

Hipoteza 3: Število učiteljev se je od leta 1940 do 1980 povečevalo.

Hipoteza 4: Ideologija med letoma 1940 in 1980 je močno vplivala na delo učiteljev in šolo, ki je skozi proslave postala pomemben del družbenega in kulturnega razvoja kraja.

Hipoteza 5: Učitelji so bili med letoma 1940 in 1980 spoštovani.

3.3 Analiza virov

V mesecu septembru smo se odpravili v Ptujski arhiv in pregledali dokumentacijo, ki jo hranijo in je vezana na OŠ Velika Nedelja. Pregledali smo šolske kronike, zapisnike konferenc, matično knjigo, dnevnik...

Najuporabnejše so se nam zdele šolske kronike, ki so vezane v treh knjigah. Prva je pisana v nemščini in gotici. Takšnega znanja nimamo, zato smo se odločili, da se ne bomo osredotočali na to starejše obdobje. Delno v nemščini in delno v slovenščini je bila kronika od 1940 do 1980, pisana v latinici. Zato smo za temelj naše raziskovalne naloge vzeli to obdobje.

Kroniko OŠ Velika Nedelja med leti 1940 in 1980 smo pregledali in iz nje izpisali podatke, ki se tičejo naših hipotez. Nato smo naredili prepis intervjujev vrnjenih po pošti. Intervjuje smo analizirali tako, da smo iz njih izpisali podatke, ki smo jih vsebinsko umestili pod posamezne hipoteze. Rezultate smo predstavili v poglavju "rezultati in razprava".

3.4 Analiza intervjujev

V šoli smo v decembru 2024 prirejali božično srečanje za upokojene učitelje, ki so poučevali na OŠ Velika Nedelja, torej na našem raziskovalnem območju. To se nam je zdela enkratna priložnost, zato smo takrat učitelje nagovorili in jih prosili za pomoč pri raziskovalni nalogi. Upokojenim učiteljem, smo na dom poslali intervju z vprašanji s kuvertami za vračilo pošte. Odposlali smo 10 intervjujev. Vrnjenih smo dobili 6. Intervjuje smo odposlali decembra, vrnjene pa smo dobili konec januarja.

Pred vprašanji smo intervjuvance prosili še za nekaj podatkov, in sicer o izobrazbi, začetku in koncu zaposlitve v šolstvu ter šolah, kjer so poučevali. Intervjuvanci so bili prvič v šolstvu zaposleni leta od 1966 in nazadnje leta 2009.

Intervjuvance smo razporedili glede na prvo leto zaposlitve v šolstvu.

Informatorji, leta zaposlitve v šolstvu:

1. Marija Meško, 1966–2002;
2. Frančiška Stanič, 1966–2002;
3. Nežka Korpar, 1969–2004;
4. Jožica Krabonja, 1967–2002;
5. Boris Skok, 1970–2009;
6. Elizabeta Rajh, 1974–2007.

Intervju smo razdelili na 5 področij, ki so nas zanimala glede na zastavljene hipoteze.

V spodnji tabeli so predstavljena posamezna področja in vprašanja.

VPRAŠALNIK
<p>ZANIMANJE STARŠEV ZA USPEH UČENCEV Ali menite, da so se starši nekoč bolj ali manj zanimali za ocene ali delo učencev? Ali se sploh niso zanimali? Primerjajte z začetkom in koncem vašega poučevanja. Ali ste občutili nadzor staršev nad vašim delom? Kako?</p> <p>UČNI USPEH Ali je bil osip v razredu običajen? Ali je osip čez vaša leta poučevanja upadal (na začetku ali koncu kariere)? Ali je bilo pogosto prešolanje učencev v šolo s prilagojenim programom?</p>

ŠTEVILČNOST UČITELJEV, UČENCEV

Koliko predmetov ste poučevali? Koliko ur na teden? Se vam je obveza v letih zmanjševala ali povečevala (za koliko)?

Koliko učiteljev je bilo v vašem kolektivu ob začetku in koliko ob koncu vašega poučevanja?

Koliko učencev je bilo običajno v razredu?

POLOŽAJ UČITELJA

Ali so bili premiki učiteljev po različnih šolah pogosti?

Ali ste bili pod pritiskom ravnatelja ali nadzornika? Kako?

Ali menite, da je bil vaš poklic spoštovan? Zakaj tako menite?

Ali menite, da je danes poklic učitelja spoštovan? Zakaj tako menite?

Kaj menite o materialnem položaju učitelja v času vaše zaposlitve?

Ali ste se počutili v odnosu učencev do vas spoštovani? Ali strahospoštovani?

Ali ste se počutili v odnosu staršev do vas spoštovani? Kako se je to kazalo?

Ali ocenjujete vzgojne težave v šoli ob začetku in koncu vašega poučevanja za podobne?

Katere disciplinske težave so bile najpogostejše?

S katerimi disciplinskimi težavami otrok ste se najpogosteje srečevali?

Kaj se je po vašem mnenju v šolstvu od začetka do konca vaše kariere poučevanja najbolj spremenilo?

Kako se to kaže?

IDEOLOGIJA

Ali je takratna ideologija (politični sistem) vplivala na poučevanje učencev? Kako se je to kazalo?

Ali ste bili učitelji v takratnem času tudi nosilci kulturnega razvoja kraja? Ste sodelovali v lokalnih društvih v kraju?

Preglednica 1: Vprašanja za intervju.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

V tem poglavju smo uporabili podatke, ki smo jih črpali iz kronike OŠ Velika Nedelja med leti 1940 in 1980. Hkrati pa smo uporabili podatke, ki so nam jih posredovali intervjuvanci. Intervjuje nam je posredovalo šest upokojenih učiteljev, ki so bili v OŠ Velika Nedelja zaposleni med leti 1966 in 2009.

Glede na naše vire smo podatke razporedili v pet področij, ki se vsebinsko pokrivajo s hipotezami. To so: *zanimanje staršev za napredek otrok, šolski uspeh otrok, število in delo učiteljev, vpliv ideologije na delo učitelja in odnos do učiteljev.*

4.1 Zanimanje staršev za napredek otrok

Ugotavljali smo, ali so se starši zanimali za napredek in uspeh učencev. Iz kronike OŠ Velika Nedelja smo med leti 1940 in 1980 razbrali naslednje:

Leto 1947/48

Nekateri starši ne pošiljajo otrok v šolo. Ker ne zaležejo prepričevanja in opomini se šola obrne na prosvetno oblast, ki izda uredbo o kaznovanju oseb, ki otrok redno ne pošiljajo v šolo.

Leto 1957/58

Odbornik iz krajevnega šolskega odbora je osebno posredoval pri starših, ki niso pošiljali otrok v šolo.

Večina staršev z razumevanjem pomaga. Posamezni so pogosto prihajali k učitelju na razgovor in se se udeleževali roditeljskih sestankov.

Leto 1960/61

Vzroke za slab uspeh v sedmem razredu upravitelj vidi v slabem predznanju in napredovanju kljub nezadostnim ocenam, nezainteresiranosti za šolo s strani učencev in staršev. Meni, da starši ne znajo ceniti možnosti, ki jim jo ponuja šola ter da preoblagajo učence z domačim delom. Pri učencih pa pomanjkanje interesa za učenje in malomarnost.

Leto 1961/1962

Na višji stopnji je bilo dosti repetentov (ponavljavcev), ki napredujejo z negativnimi ocenami tako dolgo, dokler ne padejo. Ti učenci imajo polno neznanja, ki se ne da nadoknaditi. Tem učencem starši doma nalagajo preveč dela. Zapiše tudi da, so se starši začeli zanimati za šolo, roditeljski sestanki so bili redno obiskovani. V tem šolskem letu so morali učenko četrtega razreda poslati k sodniku zaradi prekrškov, in sicer zaradi "neopravičenih izostankov, ker hodi za fanti in redno obiskuje veselice s starši." V istem letu so preprečevali obiske veselic osmošolcev z ukori.

Leto 1962/63

Problem v disciplini je bil v 7. a razredu. Zaradi nediscipline so morali večkrat skicati roditeljske sestanke.

Leto 1975/76

Zasledimo uvedbo predavanj za starše, kjer je bilo govora o poklicnem usmerjanju, prometni vzgoji, seznanitev z novimi predpisi na področju šolstva, zdravstveni vzgoji, ipd. Roditeljski sestanki so bili zelo dobro obiskani – izostankov skoraj ni bilo.

Intervjuvance, ki so bili zaposleni od leta 1966 dalje, smo spraševali, *ali so se starši nekoč zanimali za ocene in delo učencev ter ali so občutili nadzor staršev nad svojim delom.*

Marija Meško je v intervjuju zapisala, da je bilo sodelovanje staršev s šolo izjemno dobro. Starši so se redno udeleževali roditeljskih sestankov in v kasnejših letih tudi govorilnih ur. Zapisala je, da je včasih bil potreben celo obisk na domu.

Frančka Stanič je zapisala, da so se za ocene in delo učencev zanimali predvsem starši uspešnih otrok. Meni, da se je proti koncu njenega službovanja za uspeh otrok zanimalo vedno več staršev.

Nežka Korpar meni, da so se starši premalo zanimali za ocene in obnašanje otrok. Zapisala je, da je v začetku službovanja imela roditeljski sestanek le dvakrat na leto. “*Prihajali so navadno starši dobrih in pridnih otrok. Starši problematičnih otrok so prihajali večinoma na povabilo razrednika. Proti koncu službovanja smo imeli dvakrat skupni roditeljski sestanek, večkrat razredni roditeljski sestanek. Imeli smo pa tudi vsak mesec govorilne ure – bile so kar dobro obiskane.*”

Elizabeta Rajh je zapisala, da se je večina staršev zanimala za uspeh svojih otrok. Ves čas njenega poučevanja je bilo enako. Pravi, da se je najbolj spremenil način poučevanja in ocenjevanja. *Elizabeta Rajh* je začela v klasični osemletki, končala pa s prvo triado devetletke.

Jožica Krabonja je v intervju napisala, da so starši obiskovali roditeljske sestanke. Sestanki so se sprva izvajali v nedeljo po rani maši, straši so se po sestanku zanimali za uspehe svojih otrok, starši otrok s težavami ali neuspehom pa se na žalost niso. Starši so bili že bolj izobraženi in so se posledično bolj zanimali. Zapiše: “*Pogoji dela na šoli glede prostorov in prehrane so se spremenili, zgrajen je bil prizidek in s tem smo pridobili nove učilnice in kuhinjo z jedilnim prostorom. Poučevanje je takrat bilo s tem lažje, saj je bilo veliko učnih pripomočkov, delovnih zvezkov, veliko je bilo izobraževanja učiteljev, priprav za vsak dan ni bilo potrebno pisati, uveljavili smo nove metode dela – skupinski pouk, projektno delo. Učencev je bilo bolj manj v razredu, možna je bila diferenciacija.*”

Boris Skok pa je zapisal, da se v prvih letih poučevanja starši (razen redkih izjem) sploh niso zanimali za ocene učencev. Po izgradnji prizidka šole v letu 1984 se je zanimanje za uspeh in posledično tudi za ocene povečalo. Z uvedbo *diferenciacije* pouka so se starši začeli bolj intenzivno zanimati za uspeh in ocene. Ob predstavitvi novih oblik poučevanja in zahtevnosti na različnih nivojih je starše skrbelo, da se bodo nekateri sposobnejši morali več učiti kot do tedaj.

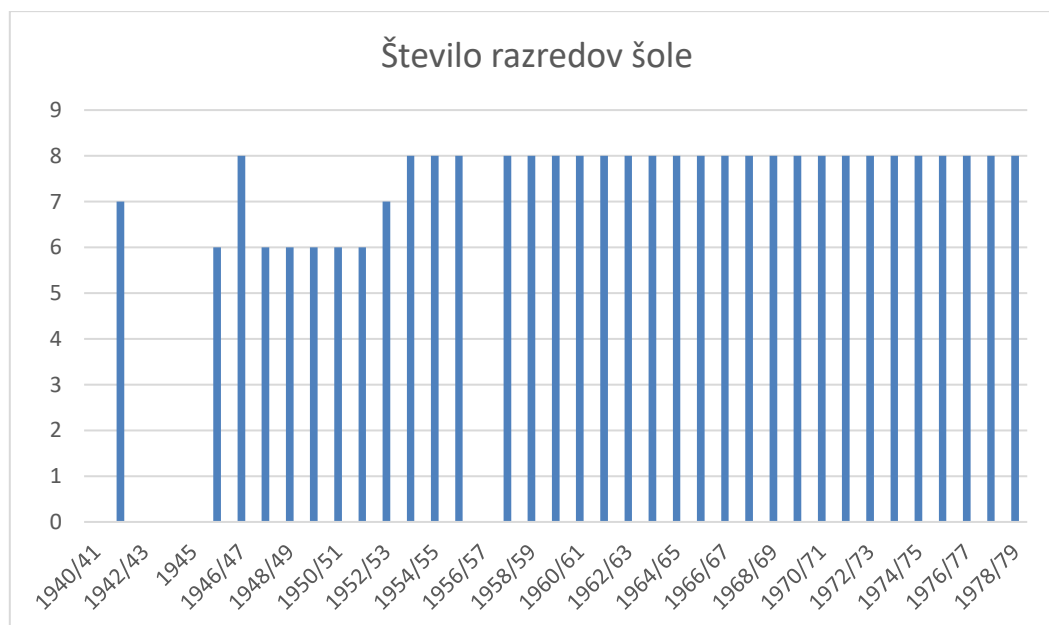
4.2 Učni uspeh učencev

Šolska kronika OŠ Velika Nedelja med leti 1940 in 1980 precej dosledno popisuje uspeh učencev, z nekaj redkimi izjemami, predvsem do leta 1950.

Šolsko leto	Število razredov šole (če je podatek število oddelkov)	Število učencev, ki je obiskovalo šolo	Uspeh (%) (število negativno ocenjenih)
1940/41	Ni podatka	263 od 381 šoloobveznih	ni podatka
1941/42	Sedem razredov	418	Ni podatka
1942/43	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
1943/44	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
1945	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
1945/46	Šest razredov (8 oddelkov)	357	Ni podatka
1946/47	Osem razredov	Ni podatka	Ni podatka
1947/48	(iz 8 oddelkov na 6)	313	Ni podatka
1948/49	Šest razredov	278	78,4 (60 učencev)
1949/50	Šest razredov (5 oddelkov)	272	82,9 (47 učencev)
1950/51	Šest razredov (5 oddelkov)	261	75,1 (65 učencev)
1951/52	Šest razredov (5 oddelkov)	276	81,5 (51 učencev)
1952/53	Sedem razredov (7 oddelkov)	308	80,2 (61 učencev)
1953/54	Osem razredov (10 oddelkov)	349	79,3 (70 učencev)
1954/55	Osem razredov (8 oddelkov)	329	80,9 (63 učencev)
1955/56	Osem razredov	311	84,0 (50 učencev)
1956/57	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
1957/58	Osem razredov (8 oddelkov)	318	Ni podatka
1958/59	Osem razredov (10 oddelkov)	312	90,6 (31 učencev)
1959/60	Osem razredov (12 oddelkov)	321	96,9 (11 učencev)
1960/61	Osem razredov (13 oddelkov)	341	89,5 (36 učencev)
1961/62	Osem razredov (12 oddelkov)	330	82,6 (57 učencev)

1962/63	Osem razredov (12 oddelkov)	352	84,0 (56 učencev)
1963/64	Osem razredov (13 oddelkov)	369	87,2 (47 učencev)
1964/65	Osem razredov (14 oddelkov)	398	77,3 (90 učencev)
1965/66	Osem razredov (14 oddelkov)	428	87,8 (52 učencev)
1966/67	Osem razredov (15 oddelkov)	420	84,0 (67 učencev)
1967/68	Osem razredov (16 oddelkov)	426	81,4 (79 učencev)
1968/69	Osem razredov (16 oddelkov)	419	85,2 (64 učencev)
1969/70	Osem razredov (16 oddelkov)	428	85,3 (63 učencev)
1970/71	Osem razredov (17 oddelkov)	451	84,5 (70 učencev)
1971/72	Osem razredov (17 oddelkov)	441	89,8 (45 učencev)
1972/73	Osem razredov (17 oddelkov)	437	91,5 (37 učencev)
1973/74	Osem razredov (17 oddelkov)	415	96,4 (15 učencev)
1974/75	Osem razredov (17 oddelkov)	400	96,3 (15 učencev)
1975/76	Osem razredov (18 oddelkov)	384	94,1 (23 učencev)
1976/77	Osem razredov (18 oddelkov)	388	97,9 (8 učencev)
1977/78	Osem razredov (16 oddelkov)	361	97,0 (11 učencev)
1978/79	Osem razredov (16 oddelkov)	351	96,9 (11 učencev)

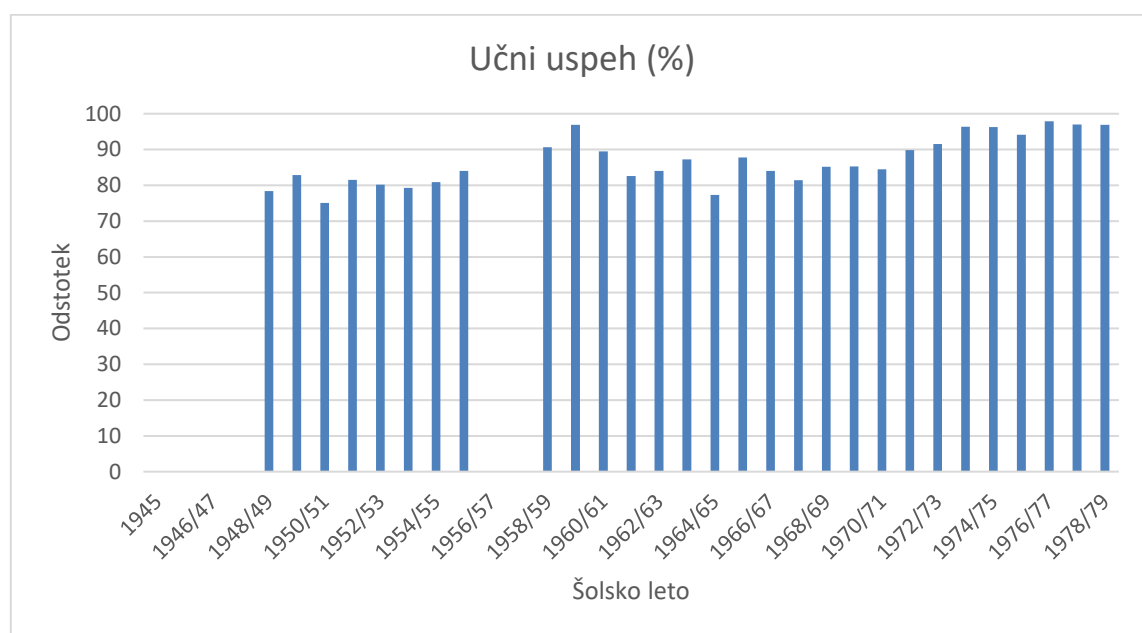
Preglednica 2: Uspeh učencev v posameznem šolskem letu 1940–1980

Graf 1: Število razredov v posameznem šolskem letu.

Graf 2: Število učencev, ki je obiskovalo šolo.

Graf 3: Učni uspeh v posameznih letih.

Šolska kronika v nekaj posameznih letih popiše tudi razloge za tak uspeh. Tako leta 1948/49 nižji uspeh pripiše strožjim kriterijem ocenjevanja. V letu 1949/1952 pove, da učni uspeh učencev ni bil odvisen samo od učiteljev, temveč tudi od okoliščin, ki so bile posledica negativnih razmer medvojnega in povojnega časa. Prav tako je nanj vplivalo pomanjkanje osnovnih življenjskih ter tudi šolskih potrebščin, zato se otroci niso mogli posvetiti samo šolanju.

V letu 1960/61 učni uspeh v prvih treh razredih upravitelj v kroniki ocenjuje kot dobro izdelan. Napiše, da je bilo nekoliko slabše v četrtem razredu, kjer je nekaj slabih učencev “dovršilo” (končalo) učno

obveznost. Vzroke za slab uspeh v sedmem razredu upravitelj vidi v slabem predznanju in napredovanju kljub nezadostnim ocenam, nezainteresiranosti za šolo s strani učencev in staršev. Meni, da starši ne znajo ceniti možnosti, ki jim jo ponuja šola ter, da preoblagajo učence z domačim delom. Pri učencih pa kot glavni razlog vidi pomanjkanje interesa za učenje in malomarnost. Nekaj učencev je zato v 7. razredu "dovršilo" učno obveznost. Hkrati pa omeni, da je lep uspeh pokazal 8. razred, kjer tudi glede vedenja ni bilo pritožb. Ker se je pokazalo napredovanje v višji razred z nezadostnimi ocenami kot škodljivo, od tega leta šolski odbor sklene, da takšnega napredovanja več ne dovoli. Upravitelj v letu 1961/62 zapiše, da so starši spremenili svoj odnos do šole, ker so prišli do spoznanja, da otrok brez končane osemletke "ne more v uk". Kriteriji so bili ostrejši kot katero koli leto prej, kar so učitelji sporočili staršem na roditeljskem sestanku. Učitelji so nudili slabšim učencem dopolnilno delo. V letu 1962/63 je učni uspeh padel glede na leto prej, predvsem zaradi ostrejšega kriterija pri ocenjevanjih, predvsem pa pri učencih, ki so napredovali z negativnimi ocenami. V letu 1963/64 se je učni uspeh dvignil, k čemur je tudi pripomoglo to, da so učitelji dve leti zapored učili isti razred ali predmet. Za leto 1963/64 je zapisano, so otroci radi hodili v šolo in redno obiskovali pouk. V letu 1966/67 vzroke za slab učni uspeh kronika navede: mlad učiteljski kader, nezainteresiranost staršev in učencev do napredovanja, saj ni učnih mest za nadaljnje izobraževanje oz. mest za nadaljnje šolanje.

Intervjuvance (upokojene učitelje) smo o učnem uspehu spraševali, ali je bil osip v razredu običajen (kolikšen) in ali je bilo pogosto prešolanje na prilagojen program.

Marija Meško je o osipu zapisala, da je bil minimalen in da je sčasoma upadal. V njenih generacijah ga sploh ni bilo. Bilo je zelo malo prešolanja učencev na šolo s prilagojenim programom. Učenci niso bili preobremenjeni s šolskim delom, vsak je bil obremenjen po svojih sposobnostih. Osnovna znanja je dosegel, če je bilo potrebno tudi z individualnim delom. S sodelavko sta že v prvem razredu uvajali notranjo diferenciacijo.

Tudi *Frančka Stanič* je zapisala, da je v času začetka njene kariere bil osip v razredu nekaj običajnega. Z leti poučevanja pa je osip upadel, saj so se učitelji bolj posvetili »kritičnim učencem«. Prešolanje učencev v teku njenega dela ni bilo pogosto.

Nežka Korpar je zapisala, da je osip bil na začetku večji, kar je bilo običajno. Učenci z negativnimi ocenami so ponavljali razred. Proti koncu njenega službovanja je bilo takih manj ali celo nič. Omenila je učenko v osmem razredu, ki je končala razred z dobrim uspehom in so jo starši poslali nazaj v osmi razred, ki ga je pa po ponavljanju končala z boljšim uspehom in nadaljevala šolanje. Prešolanje v šolo s prilagojenim programom je bilo navadno v nižjih razredih, predvsem zaradi učnega uspeha, vzroki so bili tudi navadno zanemarjenost in alkohol v družini. Zapisala je, da je kot razredničarka enkrat predlagala prepis. Prešolanje je predlagala tudi zaradi otrokovega počutja v razredu. Učenec je tako bolje napredoval in se izučil za mizarja. Učni načrt je bil zelo natrpan in od učencev se je zahtevalo veliko. Imeli so štiri konferenčna obdobja, v vsakem je učenec moral imeti dve oceni – torej celo leto osem ocen pri enem predmetu. Ni bilo napovedanega spraševanja. Če je učenec dobil nezadostno oceno, si jo je moral popraviti z znanjem. Pozneje je bilo število konferenc zmanjšano – s tem tudi število ocen.

Rajh Elizabeta je zapisala da je bil osip običajen in da je skozi leta je upadal. Proti koncu njene kariere je bilo več prešolanja učencev s prilagojenim programom. Meni, da se je ob začetku njene kariere zahtevalo več znanja od učencev.

Jožica Krabonja je v intervjuju napisala, da so nekateri učenci bili prešolani v šolo s prilagojenim programom. V njeni praksi je usmerila dva, in to v četrtem razredu. Zahtevalo se je več znanja, zlasti pri matematiki. Uvajali so »novo matematiko«, kjer so v četrtem razredu računali v dvojiškem in petiškem sistemu, kar je bilo izjemno težko.

Boris Skok je v intervjuju zapisal, da je bil osip v obdobju njegovega poučevanja sprva običajna praksa. Meni, da je v začetku njegovega poučevanja bil pri matematiki in fiziki učni načrti zahtevnejši in je bilo potrebno več znanj, kot pozneje. Pri drugih predmetih pa je bilo potrebno več faktografskega znanja. Spomni se, da so se zaradi velikega osipa v 6. razredu odločili za zunanjo diferenciacijo, kar je imelo za posledico inšpekcijski pregled Zavoda za šolstvo. "V tistih časih je bila takšna oblika pouka nezaželena, vendar smo dokazali, da je bil to edin način, da se je zmanjšal osip v naslednjih letih. V eni skupini oz. razredu smo imeli same ponavljalce, ki pa so vsi uspešno dokončali osemletko ... Prešolanje učencev v prilagojeni program se je po uvedbi diferenciacije močno zmanjšalo, bili pa so tudi primeri, ko je bilo

to nujno potrebno. Treba je pa povedati, da so se šole takrat močno upirale prešolanju, posebej v primerih, ko je lahko en učenec ogrozil obstoj oddelka.”

4.3 Število zaposlenih učencev in njihovo delo

Kronika za leto 1945 popiše, da je tako kot veliko drugih učiteljev po Sloveniji, tudi predvojni upravitelj Ljudevit Belšak, bil med vojno izgnan (interniran). Vrnil se je maja 1945. Takrat se je v službo vrnila tudi Frančka Janežič, ki se je nekaj dni pred tem prav tako vrnila iz izgnanstva. V tem šolskem letu je poučevala tudi upokojena učiteljica Slavka Belšak. Kasneje se priključi Zmaga Gorjup, Vlado Klemenčič in Alojzij Knafelj. V šolo je prišlo 416 otrok. Redni pouk leta 1945 se je začel 13. junija in se končal 28. julija 1945, brez ocen.

Že leta 1946/47 je bila uvedena sedemletna šolska obveznost. Šola je iz sedemrazrednice kasneje bila razširjena v osemrazrednico. Leta 1952/53 je bila uvedena popolna osemletna šolska obveznost – štirje razredi osnovne šole in štirje razredi višje osnovne šole. Učna snov višjih razredov naj bi se sčasoma izenačila s snovjo takratne nižje gimnazije. V tem času še vedno v četrtem ali petem razredu prestopa nekaj učencev na nižjo gimnazijo v Ormožu.

Iz seznama učiteljev za leto 1959/60 je razvidno, da je po en učitelj učil dva oddelka, kar pomeni, da je imel pouk dopoldne in popoldne, npr. za 1. a in 1. b.

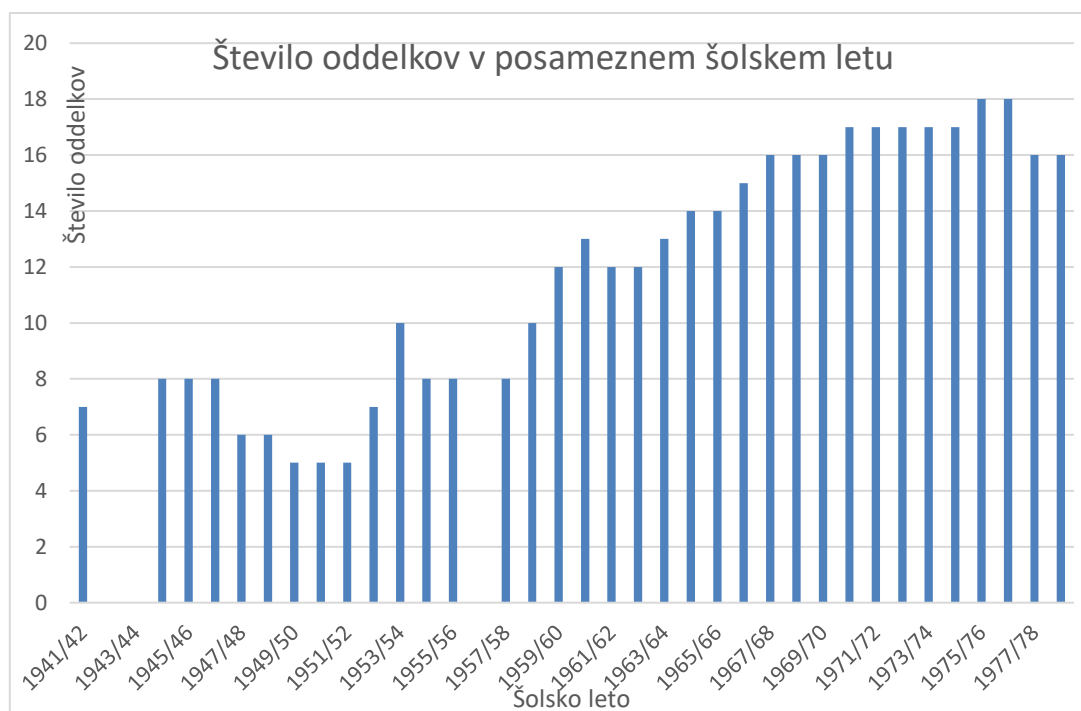
Šolsko leto	Šolski upravitelj/ ravnatelj	Število učiteljev, ki je učilo	Število razredov	Število premestitev učiteljev
1940/41	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
1941/42	Fritz Schehl	5	/	2 odšla, 4. prišli
1942/43	Fritz Schehl	5	/	/
1943/44	/	5	/	/
1945 (13. 6 – 28. 7)	Ljudevit Belšak	2	/	/
1945/46	Ljudevit Belšak	9	Šest razredov	5 prišlo, 2 odšla
1946/47	Ljudevit Belšak	6 (+ 2 bolniški)	Sedem razredov	5 prišlo 4 odšli
1947/48	Ljudevit Belšak	6	Sedem razredov	2 prišla ena odšla
1948/49	v.d. Vlado Klemenčič	7 (od tega 2 bolniški)	Šest razredov	1 odšla
1949/50	Vlado Klemenčič	5	Šest razredov	/
1950/51	Vlado Klemenčič	6	Šest razredov	/
1951/52	Vlado Klemenčič	6	Šest razredov	1 prišla
1952/53	Vlado Klemenčič	6	Sedem razredov	3 prišli
1953/54	v. d. Emilija Predikaka	8	Osem razredov	4. prišli
1954/55	Emilija Predikaka	9	Osem razredov	1 odšel 2 prišla
1955/56	Emilija Predikaka	8	Osem razredov	2 prišla 1 odšla
1956/57	Emilija Predikaka	/	Osem razredov	/
1957/58	Irma Jurič	7	Osem razredov	/
1958/59	Leopold Resnik	9	Osem razredov	1 odšel
1959/60	Leopold Resnik	8	Osem razredov	2 odšla, 1 prišla
1960/61	Leopold Resnik	9	Osem razredov	2 odšla, 4. prišli
1961/62	Marjan Debeljak	11	Osem razredov	2 odšla, 6. prišlo
1962/63	Marjan Debeljak	13	Osem razredov	4. odšli. 4. prišli
1963/64	Marjan Debeljak	15	Osem razredov	1 odšel, 2 prišla
1964/65	Marjan Debeljak, ravnatelj	14	Osem razredov	2 odšla, 1 prišel

Šolsko leto	Šolski upravitelj/ ravnatelj	Število učiteljev, ki je učilo	Število razredov	Število preместitev učiteljev
1965/66	Marjan Debeljak, ravnatelj	17	Osem razredov	2 odšla, 5 prišlo
1966/67	Marjan Debeljak, ravnatelj	17	Osem razredov	2 odšla, 4 prišli
1967/68	Vlado Ožbalt	17	Osem razredov	2 odšla, 5 prišlo
1968/69	Vlado Ožbalt	18	Osem razredov	1 odšel, 1 prišel
1969/70	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	4 odšli, 4 prišli
1970/71	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	/
1971/72	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	4 odšli, 4 prišli
1972/73	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	2 odšla, 2 prišla
1973/74	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	1 odšel, 1 prišel
1974/75	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	2 odšla, 2 prišla
1975/76	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	/
1976/77	Vlado Ožbalt	18	Osem razredov	/
1977/78	Vlado Ožbalt	18	Osem razredov	1 odšel, 1 prišel
1978/79	Vlado Ožbalt	19	Osem razredov	1 odšel, 1 prišel

Preglednica 3: Število zaposlenih učiteljev v posameznem letu od 1940 do 1980

Graf 4: Število učiteljev, ki je poučevalo v posameznih šolskih letih.

Graf 5: Število oddelkov v posameznem šolskem letu.

Intervjuvance smo spraševali v zvezi s številom sodelavcev in njihovim delom. Zanimalo nas je, koliko predmetov so poučevali. Koliko ur na teden? Koliko učiteljev je bilo v kolektivu? Koliko učencev je bilo običajno v razredu?

Marija Meško je v intervjuju zapisala, da premikov učiteljev po različnih šolah ni bilo, saj so na šoli imeli več let celo dvoizmenski pouk. Poučevala je prvi razred in ob uvedbi devetletke tudi drugi razred. Poučevala je vse predmete po učnem načrtu. "V prvih letih mojega službovanja smo imeli šestdnevni delovni teden, torej 24 ur in kasneje 20 ur tedensko." Učna obveza se ni zmanjševala. V kolektivu na matični šoli je bilo z ravnateljem 17 učiteljev in 4 učiteljice na podružnici Podgorci. Vsak učitelj je poučeval več predmetov. Sčasoma se je število učiteljev povečalo, zlasti na predmetni stopnji. Zapisala je, da se je materialni položaj učitelja na podeželski šoli razlikoval od mestne šole. "Imeli smo manjše plače. Vse naše delo se je štelo v redno delo in ni bilo nadur."

Frančka Stanič je zapisala, da je bila sama zaposlena na dveh šolah, in sicer na OŠ Velika Nedelja in OŠ Ormož. V OŠ Ormož je poučevala v 4. razredu in z istim razredom nadaljevala v 5. razred. Po prehodu v OŠ Velika Nedelja je sprva poučevala nemščino in slovenščino na predmetni stopnji, nato pa 3. razred. Pogosto je tudi nadomeščala ure odsotnih sodelavcev. Na začetku poučevanja je imela manj ur (20 ur na teden), proti koncu pa več (26 ur na teden).

Nežka Korpar ni bila nikoli prestavljena na drugo šolo. Bila je učiteljica biologije, kemije in gospodinjstva. Učila je več let po 30 ur na teden. Za šolski dan je v začetku veljala sobota. V začetku njenega službovanja je bilo 8 učiteljev (slovenščina, matematika, fizika-tehnika, nemščina, biologija-kemija-gospodinjstvo, zgodovina-zemljepis-likovna vzgoja, športna vzgoja, glasbena vzgoja) ob koncu 14 učiteljev (3 za slovenščino-nemščina, 2 matematiko, fizika, tehnika, biologija-kemija, gospodinjstvo, zgodovina-zemljepis, likovna vzgoja, športna vzgoja, glasbena vzgoja, 2 angleščina).

Elizabeta Rajh je poučevala vse predmete na razredni stopnji. Polni delovni čas (21 ur). Napisala je, da se ji obveza ni zmanjševala ali povečevala. Na začetku je bilo okrog 18 učiteljev v kolektivu, ob koncu pa precej več.

Jožica Krabonja je zapisala, da so nekateri učitelji šli poučevati na drugo šolo na lastno željo. Sama je najprej poučevala 5. razred, razen telovadbe in glasbe. Vse skupaj je imela 20 ur delovne obveze. Enako je bilo v 4. razredu. Obveza se je povečevala samo zaradi dopolnilnega pouka in razredne ure.

Zapisala je: *“Na začetku mojega poučevanja v letu 1976, nas je bilo v kolektivu na šoli 18 učiteljic in učiteljev ter ravnatelj. Na šoli je bilo takrat nekje 300 učencev ali več. Natančnega števila žal ne vem. Na predmetni stopnji 6., 7. in 8. razred, je poučeval le eden slavist in eden matematik. Včasih so bile na predmetni stopnji tudi tri paralelke, ker so prišli na matično šolo tudi učenci iz Podgorcev. Šola je bila zato premajhna, kar je botrovalo k temu, da smo imeli dvoizmenski pouka. Pouk je potekal tudi v kleti, 4. razred pa je bil v sejni dvorani Zadružnega doma Velika Nedelja. Pouk je potekal tudi ob sobotah. Sčasoma se je število učiteljic in učiteljev podvojilo, če ne celo potrojilo.”*

Boris Skok je navedel, da so v začetku bili premiki učiteljev med šolami zelo redki, večinoma so učitelji končali kariero na isti šoli. Sam je poučeval dva predmeta, včasih je nadomeščal za kratek čas še kakšen drug predmet. Ker je bil edini učitelj za matematiko in fiziko, je običajno učil 30 ur tedensko. Obveza je bila ves čas 22 ur. Pri Veliki Nedelji je učil eno šolsko leto in pol, potem pa je kot ravnatelj še nekaj časa poučeval en razred, pozneje pa dodatni pouk v enem razredu.

Zapisal je: *“Sprememb na področju poučevanja je bilo veliko, največ na tehnološkem področju. Včasih je bila kreda edino orodje, ki so ga uporabljali. Danes je razvoj tehnologije pripomogel tudi k načinu učenja, ki je priznaval zgolj faktografije ampak je vse bolj prisotna drugačna pot do znanja. V začetku 90. let so na šoli začeli uvajati napredne tehnologije, predvsem računalnika, z računalniki so začeli delati prvi na področju bivše občine Ormož.”*

4.4 Vpliv ideologije na delo učiteljev in družbeno-kulturni razvoj kraja

Kronika OŠ Velika Nedelja v vsakoletnem zapisu pove, da učiteljstvo sodeluje pri pripravi proslav in prireditev v kraju, včasih tudi pri delovanju prosvetnega društva z vsemi njegovimi sekcijami.

Šolska kronika za leto 1940/41 zapiše, da so se učitelji takrat zavedali bližajočih se dogodkov, zato so si še bolj intenzivno prizadevali vcepiti otrokom slovensko narodno zavest in jih pripraviti na čas, ki se bliža.

V letu 1945/46 piše, da so si učitelji prizadevali dostojno izvrševati razne proslave. V splošnem so se upoštevale smernice, navodila in naročila prosvetne oblasti. Učiteljstvo je sodelovalo pri pripravah mitingov. Ustanovili so sindikalno podružnico prosvetnih delavcev in nameščencev. Vse učiteljstvo je pristopilo v omenjeno organizacijo. Učiteljstvo nosi največji delež sodelovanja pri kulturnem udejstvovanju. Zapisano je še: *“Učiteljstvo se pri vsem vzgojnem in učnem delu trudi, da vzgoji nove ljudi, ki bodo vredni nosilci nove dobe.”*

V letu 1946/47 je zapisano: *“Kot je prej stara šola izključena iz političnega življenja, tako se nova šola tesno povezuje z vsem političnim preusmerjanjem in gospodarskim prenavljanjem osvobodjene domovine. Šolska mladina mora spoznavati in ceniti uspehe skupnih prizadevanj za gospodarski dvig težko prizadete domovine. Mladina naj spozna pomen ljudske oblasti, saj se ravno od nje pričakuje popolna izgradnja te oblasti in vsak državljan se mora zavedati ne samo pravic, ampak tudi dolžnosti do skupnosti in srečnejše bodočnosti.”*

V letu 1948/49 je velik del besedila v kroniki namenjen tudi ideološkim usmeritvam šole.

“Šola v novi državi mora postati socialistična šola in ker se v šolstvu še vedno vrši revolucija, se mora tudi učitelj zavedati veličine te revolucije in čutiti lepote perspektive svoje domovine. Zato se mora tudi sam prevzgojiti in se zavedati predvsem teh načel:

- 1. da je osnovna ideja vzgoje jugoslovanski patriotizem, katerega vsebina bodi izgradnja socializma;*
- 2. da mora delati za bratstvo med jugoslovanskimi narodi;*
- 3. da je treba dati vse sile za izpolnitev petletnega plana;*
- 4. da mora biti najaktivnejši borec proti vsem predsodkom in potrebam znanosti ter prosti mističnim in idealističnim razlagam pojavov v družbi in prirodi;*
- 5. da mora sloneti njegov pouk na znanstvenih osnovah marksizma in leninizma.”*

Kronika v posameznem šolskem letu navadno navede prireditve in proslave, ki jih je šola pripravila ob državnih praznikih in pomembnih dnevih.

Leto	Proslave in prireditve
1940/41	Zaključek šolskega leta (15. 8. 1941) Učenci so prepevali fašistične pesmi, pri telovadbi so v ospredje dali predvojaško telesno vzgojo.
1941/42	Začetek šolskega leta (15. 9. 1941)
1942/43	Ni podatka
1943/44	Ni podatka
1944/45	Zaključek šolskega leta (28. 7. 1945)
1945/46	Ni podatka
1946/47	Obletnica Oktobrske revolucije (7. 11. 1946) Dan republike (29. 11. 1946) Obletnica Leninove smrti (21. 1. 1947) Prešernov dan (8. 2. 1947) Dan rdeče armade (23. 2. 1947) Šestletnica ustanove OF (27. 4. 1947) Dan zmage (9. 5. 1947) Teden matere in otroka (8. 6. 1947)
1947/48	Začetek šolskega leta (15. 9. 1947) Obletnica Oktobrske revolucije (7. 11. 1947) Obnovitev mladinske proge Šamac Sarajevo (15. 4. 1947) Dan republike (29. 11. 1947) Dan JLA (22. 12. 1947) Obletnica Leninove smrti (21. 1. 1948) 70 letnica rojstva pesnika in pisatelja Otona Župančiča (23. 1. 1948) Obletnica smrti Franceta Prešerna (31. 1. 1948 - šolska proslava) Sedemletnica ustanovitve OF. (27. 4. 1948) Dan delovnega ljudstva (1. 5. 1948) Zaključek šolskega leta (26. 6. 1948)
1948/49	Dan republike (27. 11. 1948) 30. obletnica Cankarjeve smrti (11. 12. 1948) Praznik otrok (1. 1. 1949) 100. obletnica Prešernove smrti (8. 2. 1949) Dan žena (6. 3. 1949) V spomin na narodne heroje (ob prekopu v Lj) (24. 4. 1949) Dan OF. (27. 4. 1949) Smrt Otona Župančiča-prebiranje njegovih pesmi (11. 6. 1949) Zaključek šolskega leta (19. 6. 1949)
1949/50	Ni podatka
1950/51	Ni podatka
1951/52	Ni podatka
1952/53	Novoletna jelka
1953/54	Novoletna jelka
1954/55	Dan republike (29. 11. 1954) Prešernov Dan (8. 2. 1955) Titova štafeta (18. 5. 1955) Zaključek šolskega leta (19. 6. 1955)
1955/56	Dan republike (29. 11. 1955) Novoletna jelka Prešernov dan (8. 2. 1956) Dan žena (8. 3. 1956) Praznik delovnega ljudstva (1. 5. 1956) Titova štafeta (18. 5. 1956) Zaključek šolskega leta (10. 6. 1956)
1956/57	Ni podatka

Leto	Proslave in prireditve
1957/58	Dan žrtev (1. 11. 1957) Oktobrska revolucija (7. 11. 1957) Dan JLA (22. 12. 1957) Novoletna jelka Prešernov dan (8. 2. 1958) Štafeta in dan mladosti
1958/59	Dan republike (29. 11. 1958) Novoletna jelka Prešernov dan (8. 2. 1959) Dan žena (8. 3. 1959) Obletnica ustanovitve KPJ (15. 3. 1959) Zaključek šolskega leta (21. 6. 1959)
1959/60	29. november (državni praznik – dan republike) Novoletna jelka Maškarada – učenci so obšli <i>Veliko Nedeljo</i> , Proslava za 8. marec Proslava za 1. maj (<i>nastopajoči učenci sprejeti v mladinsko organizacijo</i>) 19. junij – zaključna prireditev (<i>v združenem domu s pohvalami pridnih učencev je bila tudi za starše</i>)
1960/61	23. aprila - velika javna akademija v čast obletnice vstaje (<i>dobro obiskana</i>) Pionirji pa so sodelovali tudi pri Pionirskih igrah v Ormožu Proslave so pripravili za vse državne praznike, nekatere so bile javne.
1961/62	Javne proslave so pripravili za vse državne in republiške proslave, vse so bile dobro obiskane. Ostalih prireditev ni bilo zaradi spora med prosvetnim društvom in ostalimi organizacijami.
1962/63	Šola sama pripravlja proslave za državne in republiške praznike, zelo uspešna proslava je bila za 8. marec.
1963/64	Vse proslave ob republiških in državnih praznikih so bile organizirane in vodene s strani šole, ki je pri tem sodelovala z drugimi organizacijami.
1964/65	Vse proslave ob republiških in državnih praznikih so bile organizirane in vodene s strani šole, ki je pri tem sodelovala z drugimi organizacijami. Prosvetno društvo Simona Gregorčiča je pripravilo igro, v kateri je nastopalo več učiteljev.
1965/66	Sodelovali so v tednu bratstva in prijateljstva med občinami Varaždin, Čakovec, Ptuj in Ormož. - 29. 6. pionirska odredna konferenca, ob tem so pripravili tudi proslavo - 1. 11. komemoracija pred spominsko ploščo - 29. 11. rojstvo republike - 22. 12. dan JLA - novoletna jelka - 8. 3. dan žena - 27. 4. obletnica OF - 1. 5. interna proslava ob prazniku - 9. 5. dan zmage – interna proslava - 25. 5. dan mladosti - Prosvetno društvo Simona Gregorčiča je pripravilo igro, v kateri je nastopalo več učiteljev.
1966/67	Organizirali so vse proslave ob republiških in državnih praznikih v krajevnem merilu. Prosvetno društvo Simona Gregorčiča je pripravilo igro, v kateri je nastopalo več učiteljev.
1967/68	Organizacija festivala pevskih zborov občine Ormož

Leto	Proslave in prireditve
	Člani učiteljskega kolektiva so pripravili razstavo slikovnega gradiva o delovanju Prosvetnega društva Simon Gregorčič. Prav tako so učitelji sodelovali pri organizaciji 75 obletnice delovanja prosvetnega društva. Organizacija proslav za republiške in državne praznike.
1968/69	Nastop mladinskega zbora na festivalu pevskih zborov v Podgorcih Organizacija zaključne občinske prireditve za bralno značko Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov Organizacija proslav ob praznikih in spominskih dnevih Dramski krožek je pripravil dve igrici
1969/70	Organizacija proslav ob državnih praznikih in spominskih dnevih Sodelovanje zbora na občinskem srečanju zborov Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1970/71	Lutkovni krožek je pripravil dve igrice Dramski krožek je pripravil igrico ob novem letu Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1971/72	Sodelovanje zbora na občinski reviji zborov v Središču Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov Mladinska organizacija je pripravila krajevno proslavo ob Prešernovem dnevu in za 8. marec Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1972/73	Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Dramska skupina je pripravila dve igrici Pevski zbor je nastopil pri slovesni otvoritvi šole pri Tomažu Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1973/74	Sodelovanje zbora na občinski reviji zborov Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov Mladinski in pionirski pevski zbor je pripravil enourni koncert za mladino in odrasle
1974/75	Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1975/76	Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Dramska skupina je pripravila igro Sneguljčica Ob zaključku osmega razreda so pripravili kulturni program Ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov
1976/77	Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominskih dnevih Sodelovali so na občinski proslavi s spektakularno točko 158 članov šolskega športnega društva ter tabornikov - dramski krožek je pripravil igro Ostržkove dogodivščine - sodelovali so na občinskem tednu kulture - folkloristi so s plesnimi točkami popestrili proslave - lutkovna skupina je pripravila dve igrici - ob koncu leta so pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov - ob zaključku osmega razreda so pripravili kulturni program

Leto	Proslave in prireditve
1977/78	Sodelovanje zbora na občinski reviji zborov v Ormožu Lutkovni krožek je pripravil igrico Medvedek Trdoglavček Organizacija področnega srečanja lutkovnih skupin 24. aprila so organizirali občinsko prireditev Domača pesem in beseda Pripravili so proslave ob državnih praznikih in spominkih dnevih Ob zaključku osmega razreda so pripravili kulturni program
1978/79	Proslava ob dnevu mrtvih Pripravili so naslednje proslave: <ul style="list-style-type: none"> - Odkritje spomenika NOB v Podgorcih - Prvi krajevni praznik pri Veliki Nedelji 8. 5., sodelovali so tudi pri razstavi likovnih, tehničnih in ročnih del - Kurirčkova pošta - Občinski festival partizanskih pesmi - Občinska razstava likovnih izdelkov na temo NOB Dramska skupina je pripravila igrico Račka, ki so jo odigrali ob prihodu Dedka Mraza Ob zaključku osmega razreda so pripravili kulturni program
1979/80	Učenci so pripravili program ob vseh državnih praznikih Pripravili so proslavo ob krajevnem prazniku Ob zaključku osmega razreda so pripravili kulturni program

Preglednica 4: Prireditve in proslave, ki jih je šole pripravila ob državnih praznikih in pomembnih dnevih v posameznih šolskih letih.

Intervjuvance smo spraševali o tem, *ali je takratna ideologija (politični sistem) vplivala na poučevanje učencev in kako se je to kazalo. Zanimalo pa nas je tudi, ali so bili učitelji v takratnem času tudi nosilci kulturnega razvoja kraja in če so sodelovali v lokalnih društvih v kraju.*

Marija Meško je zapisala, da je politični sistem vplival na delo učitelja (učitelj ni smel v cerkev), vendar učenci niso tega čutili pri njegovem delu, ker je bil vsak delavec predan svojemu poslanstvu.

Glede kulturnega udejstvovanja je zapisala: *“Učitelji smo živeli s krajem sodelovanje je bilo na visoki ravni – kulturni, športni in politični. Bila sem en mandat predsednica kulturnega društva »Simon Gregorčič« in občinski delegat združenega dela.”*

Frančka Stanič je zapisala, da so učitelji sodelovali in prirejali proslave in druge kulturne dogodke. Sodelovali pa so tudi v lokalnih društvih: gasilci, Rdeči križ Slovenije, šport, gledališče. Pove tudi, da se je ideološki pritisk vršil nad zaposlenimi. Pritiska na učence ni bilo. Proti koncu kariere so bili prosti glede veroizpovedi, pridobitev številčnih ocen (1–5), izguba oziroma preimenovanje predmetov (srbohrvaščina).

Elizabeta Rajh meni, da se takratna ideologija pri njenem delu ni kazala. Učitelji so bili nekoč nosilci kulturnega razvoja kraja, mnogi so sodelovali s krajevnimi društvi.

Jožica Krabonja je zapisala, da so v pripravah morali zraven učnega smotra navesti tudi vzgojni smoter, ki je bil bolj ideološki, zlasti pri zgodovinski tematiki. Prav tako so morale biti šolske proslave ideološko obarvane. Zapisala je, da so učitelji sodelovali v organih krajevnih skupnosti in občine – to je bil tako imenovani delegatski sistem in v raznih društvih.

Nežka Korpar je zapisala, da je v komunističnem sistemu bilo drugače. Učitelji, ki so bili člani partije, so celo zasmehovali učence in učitelje, ki niso bili člani partije, gledali zviška. Velikokrat so izvajali kontrolo, kdo je obiskoval mašo, verouk, kaj se je v šoli na zapovedane poste jedlo. Učitelji, ki so bili člani partije, so bili v tistem času vredni več. Takrat so bili učitelji nosilci kulture v domačem kraju. *“Jaz sem delovala na pevskega področju.”*

Boris Skok meni, da politični sistem ni veliko vplival na poučevanje učencev. *“Pri strokovnih predmetih ni bilo nobenega vpliva. Zase vem, da bi politika lahko ob uvedbi zunanje diferenciacije bolj drastično ukrepala, pa smo vseeno našli pot, ki je bila najboljša za učence. Res pa je, da je v tistem času politični*

sistem bil že pred razpadom, kar se je kazalo ob mojem imenovanju za ravnatelja. V tem času nisi mogel zasesti nobenega vidnega položaja, če nisi bil član zveze Komunistov. Ob moji prijavi za ravnatelja je politika trikrat zavrnila mojo prijavo brez tehtnega razloga, da pa nisem bil član ZK, pa niso upali napisati. Na svetu šole so se našli ljudje, ki so kljub nasprotovanju partije mene imenovali za ravnatelja. To delo sem opravljal 28 let.”

4.5 Odnos do učiteljev

V šolski kroniki o spoštljivosti do učiteljskega poklica in učiteljev samih nismo zasledili nobenega zapisa. Kronika navaja le, da učenci premalo spoštujejo in cenijo znanje, ki bi ga v šoli lahko usvojili in ne znajo izkoristiti le-tega v prid svojega napredka. V šolskem letu 1946/47 najdemo zapis o plači učitelja pripravnika, ki jo primerja z učiteljem s 34 leti delovne dobe. Učitelj pripravnik je prejel plačo 2430 DIN, učitelj s 34 leti delovne dobe pa v istem času 4140 DIN.

Pri analizi virov za to hipotezo smo se osredotočili predvsem na zapise upokojenih učiteljev, ki so bili v OŠ Velika Nedelja zaposleni od leta 1966 dalje. Spraševali smo jih o položaju učitelja takrat. Zanimalo nas je, *ali je takratna ideologija (politični sistem) vplivala na poučevanje učencev? Kako se je to kazalo? ali so učitelji bili v takratnem času tudi nosilci kulturnega razvoja kraja in ali so sodelovali v lokalnih društvih v kraju?*

Marija Meško je povedala, da je bil poklic učitelja nekoč spoštovan. Sodelovanje s starši in s krajem je bilo v sožitju. Pravi, da v današnjem času temu ni tako, kolikor je njej znano, starši svoje dolžnosti prelagajo na šolo in se preveč vtikajo v strokovnost učiteljskega kadra. Pove, da je bila stroga učiteljica, a so bili otroci uspešni in so usvojili potrebno znanje. Pogovor učitelja s starši je vedno bil odkrit in dobronameren. Pritiska ravnatelja ali nadzornika ni čutila. Trudila se je, da je bilo vse urejeno (priprave, učni načrt, redovalnica, dnevnik in vzgojni načrt). Pove: *“Starši mojega dela niso nadzirali. Verjeli so mojim načelom in otroci so bili uspešni.”*

Frančka Stanič meni, da je bil poklic učitelja zelo spoštovan in da je učitelj predstavljal vir znanja. Pot do naziva učitelja je zahtevala veliko odrekovanja in časa. Kot enega glavnih razlogov za drugačen odnos danes, vidi spremenjene družbeno-ekonomske razmere, zaradi katerih sodobna družba pogosto prepozna dosežke v tehnologiji kot bolj cenjene, medtem ko se poklici, povezani z izobraževanjem ne vrednotijo enako visoko. Meni, da danes upada učiteljeva avtoriteta. Učitelji sedaj delajo v zahtevnejših okoliščinah (pomanjkanje sredstev, slaba plača, redka podpora s strani staršev, razvajeni učenci). Zapisala je, da so jo starši spoštovali in tudi ona je spoštovala njih. Imeli so precej pristen odnos. Pogosto je v zahvalo dobila tudi darila (rože, kekse, sadje ...).

Nežka Korpar je zapisala, da je spoštovanje bilo zadovoljivo, le redki so kazali nespoštljiv odnos – verjetno zaradi spoštovanja s strani staršev in ljudi v kraju. Bilo je spoštovanje – to so izražali s pozdravi, z nagovori (ko smo se srečali), s pohvalo in zahvalo. Meni, da se je proti koncu njene kariere spoštovanje učiteljstva zmanjšalo zaradi kritiziranja staršev. Odnos v trikotniku učitelj – učenec – starši ne deluje več. Meni, da je bil tudi takrat učitelj materialno premalo cenjen in plačan.

Elizabet Rajh meni, da je bil v začetku njenega službovanja poklic učitelja bolj spoštovan kot na koncu. Starši so bili do učitelja spoštljivi in tudi nadzora staršev ni bilo. Prav tako nismo bili pod pritiskom ravnatelja. Danes se manjše spoštovanje kaže v slabšem odnosu staršev in učencev do učiteljev. Materialni položaj učitelja je bil nekoč primeren, nekakšna sredina, ne slab in ne najboljši.

Boris Skok je zapisal, da je bil poklic učitelja spoštovan. Učitelj je bila takrat za starše avtoriteta, tako da je tudi poklic veljal za uglednega. Meni, da je poklic danes zagotovo manj spoštovan, kar pripisuje permisivnemu načinu vzgoje in vmešavanju staršev v vzgojno-učni proces. Bili so časi, ko smo vsi živeli bolj skromno, tudi plače so bile skromne, kar se tudi zrcali v višinah naših pokojnin. Živeli smo v stanovanjih, raztresenih po vasi, to so bila stanovanja v gradu Velika Nedelja, v stari šoli, Medikovi hiši, manjša soba v Zadržnem domu. Stanovanje je bilo tudi v šoli. Nekatere učiteljice in učitelji so tudi stanovali v podnajemu pri domačinih iz kraja, saj še stanovanjskega bloka takrat ni bilo. Tudi s strani staršev smo bili spoštovani.

5 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi smo si zastavili pet hipotez. Zanimalo nas je, ali so se starši zanimali za napredek otrok, kako uspešni so bili učenci med leti 1940 in 1980, kako številčni so bili učitelji in kakšno je bilo njihovo delo. Želeli smo izvedeti tudi, ali je ideologija vpivala na delo učiteljev in posledično na družbeno-kulturni razvoj kraja ter kakšen je bil odnos do učiteljev. S pomočjo analize šolske kronike OŠ Velika Nedelja od leta 1940 do 1980 ter z intervjuji štetih upokojenih učiteljev, ki so v OŠ Velika Nedelja bili zaposleni od leta 1966 dalje bomo v tem poglavju hipoteze potrdili ali ovrgli.

Hipoteza 1: Stopnja zanimanja staršev za napredek otrok se je od leta 1940 do 1980 nenehno povečala.

Intervjuvanci so nam v večini potrdili zanimanje staršev za napredek in uspeh učencev. Marija Meško in Jožica Krabonja sta napisali, da so starši redno prihajali na roditeljske sestanke. Nežka Korpar in Frančka Stanič pa menita, da so se za uspeh otrok zanimali predvsem starši uspešnih učencev. Proti koncu njunega službovanja pa se je zanimanje staršev povečevalo. Boris Skok je zapisal, da v prvih letih njegovega zanimanja staršev za ocene razen redkih izjem ni bilo.

Nežka Korpar piše da je bilo malo staršev, ki so na roditeljske sestanke prihajali na povabilo razrednika, saj so bili vabljeni predvsem starši problematičnih otrok, ki jim ni bilo mar za šolo, medtem ko Marija Meško zapiše, da je bil včasih potreben obisk na domu.

V šolski kroniki zasledimo, da nekateri starši takoj po drugi svetovni vojni otrok sploh niso pošiljali v šolo. Kadar niso zalegla prepričevanja in opomini so šole to reševale s prosvetno oblastjo, ki je kaznovala starše. Še v šolskem letu 1960/61 upravitelj vzroke za slab uspeh učencev med drugim pripiše nezainteresiranosti staršev za šolo. V šolskem letu 1961/62 pa zasledimo zapis, da so se starši začeli zanimati za šolo, roditeljski sestanki so bili redno obiskovani. Podoben zapis zasledimo tudi v šolskem letu 1975/76. Takrat je šola začela uvajati tudi predavanja za starše.

Iz pridobljenih podatkov smemo *trditi, da se je stopnja zanimanja staršev za napredek in učni uspeh otrok se je med letoma 1940 in 1980 povečevala*. Medtem ko so se starši od leta 1940 v manjši meri posvečali izobraževalnim dosežkom svojih otrok, je do leta 1980 prišlo do porasta njihove vključenosti in zanimanja za otrokov razvoj, kar je lahko posledica družbenih sprememb, večje dostopnosti izobraževanja in sprememb v vrednotah glede vzgoje in uspeh.

Hipotezo, da se je stopnja zanimanja staršev za napredek otrok od leta 1940 do 1980 nenehno povečala, potrdimo.

Hipoteza 2: Delež negativno ocenjenih učencev se je od leta 1940 do 1980 postopoma zmanjševal.

Iz šolske kronike in posledično iz grafa 3, ki prikazuje učni uspeh učencev v posameznih šolskih letih, lahko razberemo, da se je do šolskega leta 1972/73 delež učencev, ki so bili pozitivno ocenjeni gibal med 75,1 % in 89,8 %, razen v šolskih letih 1958/59 in 1959/60, ko je bil 90,6 % oz. 96,9 %. V času od šolskega leta 1972/73 naprej se je ta delež povečal na več kot 90,0 % oz. v večini let več kot 95,0 %. V tem času se je povečalo tudi zanimanje staršev za šolsko delo in vedenje staršev, da brez osnovne šole otroci ne morejo v uk in nadaljnje šolanje.

Kot vzroke za slab učni uspeh in posledično večje število negativno ocenjenih otrok upravitelji v šolski kroniki izpostavijo pomanjkanje interesa za učenje, nezainteresiranost staršev za šolsko delo, v letih takoj po II. svetovni vojni pa tudi izostanke učencev v šoli, ki so jih starši zadržali doma, da bi jim pomagali pri domačih opravilih.

Zanimivo je, da je v posameznem letu kot vzrok negativnih ocen izpostavljen tudi ostrejši kriterij pri ocenjevanju (šolsko leto 1962/63), kar so v naslednjih šolskih letih popravili z učitelji, ki so dve leti zapored učili isti razred.

Odgovornost za slab učni uspeh, ob vsem že prej naštetem, v šolskem letu 1966/67 kronist pripiše tudi mlademu učiteljskemu kadru in nezainteresiranosti učencev do napredovanja, saj ni bilo na voljo učnih mest za nadaljnje izobraževanje.

Intervjuvanci potrjujejo zapise v kroniki. Nežka Korpar, Frančka Stanič, Elizabeta Rajh in Boris Skok, ki so se zaposlili med leti 1966 in 1974, so zapisali, da je bil osip v začetnih letih njihovega službovanja nekaj običajnega. Marija Meško je zapisala, da je bil osip na začetku minimalen.

Nežka Korpar in Elizabeta Rajh, Jožica Krabonja in Boris Skok menijo, da je bil učni načrt v začetnih letih njihovega službovanja zahtevnejši in posledično nekateri otroci niso dosegali zahtevanega znanja za zadostno oceno.

O prešolanju otrok v sami kroniki ni najti zapisov, intervjuvanci pa so zapisali, da je bilo prešolanje na šolo s prilagojenim programom zelo malo. To zapišejo Marija Meško, Frančka Stanič, in Jožica Krabonja. Nežka Korpar zapiše, da je kot razredničarka le enkrat predlagala prešolanje za otroka.

Boris Skok je zapisal, da se je prešolanje učencev v prilagojeni program po uvedbi diferenciacije močno zmanjšalo, bili pa so tudi primeri, ko je bilo to nujno potrebno. Zapisal je še, da so se šole takrat močno upirale prešolanju, posebej v primerih, ko je lahko en učenec ogrozil obstoj oddelka.

Drugo hipotezo, da se je delež negativno ocenjenih učencev od leta 1940 do 1980 postopoma zmanjševal, na podlagi rezultatov potrdimo.

Hipoteza 3: Število učiteljev se je od leta 1940 do 1980 povečevalo.

Med vojno je na OŠ Velika Nedelja poučevalo 5 učiteljev. Upravitelj je bil Fritz Schehl. V vojnem času je bilo veliko slovenskih učiteljev izgnanih, med njimi tudi Ljudevit Belšak, ki je bil predvojni upravitelj.

Po vojni, leta 1945, se je iz izgnanstva na delovno mesto vrnil Ljudevit Belšak. Frančka Janežič je bila druga učiteljica, ki se je prav tako vrnila iz izgnanstva. V tem šolskem letu je poučevala tudi upokojena učiteljica Slavka Belšak. Kasneje se priključijo Zmaga Gorjup, Vlado Klemenčič in Alojzij Knafelj. V šolo je prišlo 416 otrok. Redni pouk leta 1945 se je začel 13. junija in se končal 28. julija 1945, brez ocen.

Leta 1946/47 je bila uvedena *sedemletna šolska obveznost*. Šolska kronika zapiše, da “osemletna šolska obveznost, ki se je izvajala dolga desetletja, neugodno vpliva na razvoj smotrnega šolskega dela. Učenci, ki so uspešno končali IV. razred, so bili v sedmem in osmem letu šolanja oproščeni obiskovanja šole med 1. aprilom in 2. oktobrom. Po poteku oprostitev se je bilo marsikomu težko vrniti nazaj v šolske klopi. Zato so uvedli neprekinjeno sedemletno šolsko obveznost.”

V šolskem letu 1945/46 je bilo zaposlenih 9 učiteljev, šola pa je bila šestrazredna. V letu 1946/47 je poučevalo 6 učiteljev, 2 sta bila na bolniški. Učna snov višjih razredov naj bi se sčasoma izenačila s snovjo takratne nižje gimnazije. V četrtem ali petem razredu nekaj učencev še vedno prestopa na nižjo gimnazijo v Ormožu.

Število zaposlenih učiteljev se je v naslednjih letih počasi povečevalo, čeprav je bilo leta 1949/50 na šoli le 5 učiteljev. Ti so učili v šestih razredih. Leta 1952/53 je bila uvedena popolna osemletna šolska obveznost – štiri razredi osnovne šole in štiri razredi višje osnovne šole, ki se je uvedla z naslednjim šolskim letom.

V letu 1953/54 je šola postala *osemrazrednica*. Takrat so prišli še 4 novi učitelji, tako je na šoli poučevalo 8 učiteljev. Na šoli so postopoma zaposlovali vedno več učiteljev. Učitelji so se pogosto menjevali, nekateri so prišli na novo, spet drugi so odšli poučevati na druge šole. Šolske oblasti so pogosto selile zaposlene, ki so prihajali in odhajali tudi glede na življenjske pogoje, ki jim jih je zaposlitev ponujala. Kronika na primer zapiše, da so nujno potrebovali učno moč, vendar občina v tem letu ni mogla zagotoviti stanovanja za učitelja, zato je le-ta odšel službovati drugam.

Ne smemo namreč pozabiti, da je v vseh teh letih bilo na šoli od 250 do 350 učencev. Ti so bili med letom 1943 in 1956 razporejeni v 5 do 8 oddelkov, z izjemo leta 1953/54, ko je bilo 10 oddelkov. Šola je ostajala osemrazredna do leta 1980.

Od leta 1960 dalje se je število oddelkov v šoli nenehno povečevalo, s tem pa se je povečevalo tudi število učiteljskega kadra. Število oddelkov je raslo od 12 do 18. V letu 1977/78 pade nazaj na 16 oddelkov osemrazredne šole.

Iz seznama učiteljev za leto 1959/60 je razvidno, da je po en učitelj učil dva oddelka, kar pomeni, da je imel pouk dopoldne in popoldne, npr. za a in b razred ali za dva različna razreda. To se je dogajalo zato, ker ni bilo dovolj učiteljev, učni prostori so bili majhni, otrok pa je bilo veliko. V letu 1959/60 je bilo vpisanih že 321 učencev. To število se je nenehno povečevalo (z izjemo leta 1961/62, ko je padlo za 11 učencev) do leta 1970/71, ko je bilo največ vpisanih učencev, in sicer 451. Nato je število učencev začelo počasi padati in leta 1978/79 doseže 351.

Če je bilo v letu 1960/61 zaposlenih le 9 učiteljev, jih je v letu 1961/62 bilo 11. Naslednje leto pa že 13. Leta 1964/65 je bilo na šoli že 15 učiteljev. To število je do leta 1969/70 neprestano raslo, nato se za sedem šolskih let ustali pri 19. Leta 1976/77 nato pade na 18 za dve šolski leti in se leta 1978/79 ponovno poveča na 19 učiteljev.

Od leta 1960 dalje prihaja na šolo več učiteljev, kakor jih odhaja. Prav tako ni več tako pogostih premikov. Učitelji na šoli začnejo postajati stalnica.

Intervjuvanci nam za čas od leta 1966 naprej potrdijo naše ugotovitve iz kronike. Marija Meško zapiše, da se je število učiteljev povečevalo, predvsem na predmetni stopnji. Nežka Korpar to potrdi. V začetku njenega službovanja bilo na šoli zaposlenih 8 učiteljev, preden se je upokojila pa je na šoli bilo zaposlenih 16 učiteljev na predmetni stopnji. Tudi Jožica Krabonja zapiše, da se je število zaposlenih proti koncu njene službene poti podvojilo, če ne celo potrojilo. Ko je začela, je na šoli poučevalo 18 učiteljev.

Hipotezo, da se je število učiteljev od leta 1940 do leta 1980 povečevalo, smo potrdili.

Hipoteza 4: Ideologija med letoma 1940 in 1980 je močno vplivala na delo učiteljev in šolo, ki je skozi proslave postala pomemben del družbenega in kulturnega razvoja kraja.

Iz preglednice 4, ki prikazuje šolske proslave in prireditve med 1940 in 1980, je razvidno, da so bili nekateri prazniki pogostejše obeleževani kot drugi. Med njimi je največkrat praznovan dan republike (29. november), in sicer od 1946 v številnih letih. To je praznik ustanovitve Socialistične federativne republike Jugoslavije (leta 1943).

Nato so od 1940 do 1980 zelo pogosto praznovali Prešernov dan (8. februar), ki je bil redno obeležen. Sledi mu dan žena (8. marec), ki je prav tako pogosto obeležen, še posebej od 1949 naprej. Praznik izvira iz delavskega gibanja in je bil močno podprt v socialistični Jugoslaviji.

Dan osvobodilne fronte (27. april) so praznovali vsako leto po 1947. Obeležuje ustanovitev Osvobodilne fronte leta 1941, ki je vodila boj proti okupatorju v drugi svetovni vojni. To je bil to ključni praznik za krepitev narodne zavesti in spomina na NOB.

Po pogostosti praznovanja mu sledita dan zmage (9. maj), zaznamovan zlasti v letih po drugi svetovni vojni, ker časti zmago nad fašizmom in nacizmom ter obeležuje konec druge svetovne vojne. Tudi ta praznik je imel močan pomen za državo.

Titova štafeta ali dan mladosti (25. maj), obeležuje rojstni dan Josipa Broza - Tita, voditelja Jugoslavije. Tega pogosto proslavljajo od 1955 naprej. Ta praznik je poudarjal vlogo mladine v socialistični državi in je imel veliko propagandno vlogo. Prav tako v šolskem letu 1952/53 prvič zasledimo praznovanje novoletne jekle, ki je bilo zelo pogosto in predstavlja alternativo praznovanju božiča.

Med pogosto praznovane dneve smo prišteli tudi zaključek šolskega leta, ki je eden redkih neideoloških dogodkov, ki se je ohranil skozi celotno obdobje. Pogosto je vključeval pohvale učencev in kulturne programe. Prav tako smo zasledili maškarado.

Po letu 1966 je v kroniki razviden premik pri prirejanju prireditev, ki postaja manj ideološki. Npr. pojavlja se festival pevskih zborov, prireditev ob bralni znački (prvič leta 1968/69), razstave likovnih in tehničnih izdelkov, šolske dramske igre (od 1968/69), šolske lutkovne igre (od 1970/71), kulturni program ob zaključku osmega razreda (1975/76), folklorni nastop (1976/77). Seveda pa so ob tem šole pripravljale tudi programe ob državnih praznikih in spominskih dnevih. Kronika tako za leto 1978/79 zabeleži: odkritje spomenika NOB, krajevni praznik, kurirčkova pošta, festival partizanskih pesmi,

razstava na temo NOB ter proslava ob dnevu mrtvih. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je ideološki pritisk konec 70-let že popuščal.

V kroniki iz leta 1940/41 beremo, *“da so se učitelji zavedali bližajočih se dogodkov in so intenzivno vzgajali narodno zavest pri učencih.”* To je bilo tik pred vojno. V času fašistične okupacije so bili slovenski učitelji izgnani in zamenjani z nemškimi, ki so uvajali t. i. nemško šolo.

Po vojni, v letu 1945/46, je zapisano, da so učitelji sledili navodilom prosvetnih oblasti in organizirali mitinge ter proslave. Ustanovili so sindikalno podružnico prosvetnih delavcev. Nato so v letih 1946/47 in 1948/49 v šolski kroniki jasno izražene ideološke usmeritve šole, ki so socialistične. Učitelji so morali delovati v skladu z marksistično doktrino ter spodbujati jugoslovanski patriotizem in socialistične vrednote.

Kronika o kulturnem udejstvovanju učiteljev zapiše, da so bili učitelji ključni organizatorji proslav ob državnih praznikih, npr. dnevu republike, dnevu zmage, obletnici oktobrske revolucije itd. Mnogi od njih so sodelovali v različnih društvih v kraju, npr. kulturnem društvu Simon Gregorčič, pri pripravi dramskih predstav ter pri organizaciji pevskih zborov in razstav, v športnih društvih ipd. Leta 1965/66 kronika zabeleži, da je prosvetno društvo Simona Gregorčiča pripravilo igro, v kateri je nastopalo več učiteljev. Od leta 1965/66 dalje pa se v kroniki omenja tudi sodelovanje s krajevnimi organizacijami in drugimi občinami. V letu 1967/78 so člani učiteljskega kolektiva pripravili razstavo slik o delovanju prosvetnega društva Simon Gregorčič in sodelovali v organizaciji 75. obletnice delovanja.

Večina intervjuvancev nam potrdi, da so učitelji čutili ideološki pritisk, so pa mnenja, da ga učenci niso. V intervjuju nam Marija Meško zapiše, da je bil politični sistem vpet v delo učiteljev (npr. prepoved obiska cerkve), vendar učenci tega niso občutili. Prav tako Frančka Stanič navede, da so učitelji sodelovali v različnih društvih in da je bil ideološki pritisk usmerjen predvsem na zaposlene, ne na učence. To potrdi tudi Boris Skok, ki zapiše, da je ob njegovem imenovanju za ravnatelja bilo čutiti ideološki pritisk, ker ni bil član zveze komunistov.

Na podlagi rezultatov smemo zaključiti, da je ideologija močno vplivala na življenje in delo učiteljev, saj niso smeli v cerkev, občutili so nadzor pri cerkvenih postih, hkrati pa večkrat tudi pritisk in posmeh. Pri delu so morali slediti smernicam oblasti in širiti vrednote, ki so bile odraz takratnega sistema. V času fašistične okupacije se je uvajala t. i. nemška šola. Po vojni je nova socialistična oblast hitro uvedla nove praznike, ki so promovirali vrednote NOB, socializma in bratstva ter enotnosti. Poudarek je bil na obletnicah povezanih z drugo svetovno vojno (OF, dan zmage), državnim voditeljem (Tito) ter delavskimi pravicami (dan žena, 1. maj). Skozi leta se je ohranilo tudi nekaj kulturnih praznikov (Prešernov dan) in nevtralnih dogodkov (zaključek šolskega leta), kar kaže na to, da je bilo izobraževanje kljub političnemu (in posredo ideološkemu) vplivu vsaj deloma posvečeno tudi kulturnemu razvoju in ne zgolj ideološkemu. Kljub političnemu pritisku pa so učitelji imeli pomembno vlogo v kulturnem življenju kraja in so bili glavni organizatorji prireditvev. Sčasoma se je ideološki pritisk zmanjšal, kar se odraža tudi v pričevanjih intervjuvancev, ki proti koncu svoje kariere omenjajo večjo svobodo pri izražanju veroizpovedi in ocenjevanju učencev.

Četrto hipotezo, da je ideologija med letoma 1940 in 1980 močno vplivala na delo učiteljev in šolo, ki je skozi proslave postala pomemben del družbenega in kulturnega razvoja kraja, potrdimo.

Hipoteza 5: Učitelji so bili med letoma 1940 in 1980 spoštovani.

V šolski kroniki o spoštljivosti do učiteljskega poklica in učiteljev samih nismo zasledili nobenega zapisa. Kronika navaja le, da učenci premalo spoštujejo in cenijo znanje, ki bi ga lahko usvojili v šoli in ne znajo izkoristiti le-tega v prid svojega napredka. Zaradi tega smo se pri analizi osredotočili na zapise upokojenih učiteljev, ki so bili na OŠ zaposleni od leta 1966 naprej.

Marija Meško je povedala, da je bil poklic učiteljice nekoč spoštovan. Sodelovanje s starši in s krajem je bilo v sožitju. To potrdi tudi Frančka Stanič, ki zapiše, da je bil poklic učitelja zelo spoštovan, ker je učitelj predstavljal vir znanja. Pot do naziva učitelja je zahtevala veliko odrekovanja in časa. Meni, da danes upada učiteljeva avtoriteta. Frančka Stanič je zapisala, da so jo starši spoštovali in tudi ona je spoštovala njih. Tudi Boris Skok je zapisal, da je bil poklic učitelja spoštovan. *“Učitelj je bila takrat za starše avtoriteta, tako da je tudi poklic veljal za uglednega.”* Čeprav doda, da se je odnos do učiteljev

sčasoma slabšal, kar podkrepi z "zbirco", pomoč vaščanov pri zbiranju sredstev za šolsko prehrano, ki so ji čez nekaj let nekateri v kraju začeli nasprotovati. Prav tako so sledile vedno pogostejše pripombe o jedilnikih in vedno več pritiskov na delo učiteljev zaradi ocenjevanja. Zapiše pa tudi, da je poklic učitelja bil podplačan, s čimer se strinja tudi večina intervjuvancev. Meni, da je poklic danes zagotovo manj spoštovan, kar pripisuje permisivnemu načinu vzgoje in vmešavanju staršev v vzgojno-učni proces.

Tudi Elizabeta Rajh meni, da je bil v začetku njenega službovanja poklic učitelja bolj spoštovan kot na koncu. Starši so bili do učitelja spoštljivi in tudi nadzora staršev ni bilo. Danes se manjše spoštovanje kaže v slabšem odnosu staršev in učencev do učiteljev.

Nežka Korpar je zapisala, da je spoštovanje bilo zadovoljivo, "le redki so kazali nespoštljiv odnos – verjetno zaradi spoštovanja s strani staršev in ljudi v kraju. Bilo je spoštovanje – to so izražali s pozdravi, z nagovori (ko smo se srečali), s pohvalo in zahvalo. Meni, da se je proti koncu njene kariere spoštovanje učiteljstva zmanjšalo zaradi kritiziranja staršev."

Hipotezo, da so bili učitelji so bili med letoma 1940 in 1980 spoštovani, potrdimo, saj so nam vsi intervjuvanci zapisali, da so bili spoštovani. Polovica intervjuvancev pa je hkrati še zapisala, da se je to spoštovanje z leti nekoliko izgubljalo in zmanjševalo. Na učitelja danes z gotovostjo gledajo kot na manj spoštovan poklic.

V raziskovalni nalogi smo potrdili vse zastavljene hipoteze. Ugotovili smo, da se je zanimanje staršev za napredek otrok med leti 1940 in 1980 povečalo. Zanimanje staršev za šolsko delo otrok je bilo v povojnem času majhno, ker so otroci morali še vedno delati doma, kar je bilo verjetno odraz težkega povojnega življenja. V tem času izobrazba ni bila lahko dostopna. V teh letih je bil delež negativno ocenjenih učencev precej večji kot kasneje. Šola je postala obvezna za vse in izostanki so bili sankcionirani. Z dostopnostjo nadaljnje izobrazbe se je učni uspeh učencev zviševal, učni načrti so postajali zahtevnejši, hkrati se je pojavljalo več oddelkov enega razreda. Sprva se je za končano šolo štelo le šest ali kasneje sedem razredov. Šola postane osemrazredna šele leta 1953/54, ko je poučevalo le 8 učiteljev. Razredi so bili leta 1941 napolnjeni s številnimi učenci (v začetku tudi do 70 učencev ali več). Leta 1953/54 se prvič uvede večje število oddelkov (10). To je zmanjšalo število učencev v oddelkih. Do leta 1945/46 je to število padlo na okoli 40 in do leta 1961/62 že na okrog 30 učencev. Večje število potrebnih učiteljev se pojavi tudi zaradi sprememb v poučevanju, saj se na predmetni stopnji uvede poučevanje le posameznih predmetov in ne več vseh. Zakon o osemletni osnovni šoli iz leta 1963 uvede predmetno stopnjo v višjih razredih osnovne šole, od 5. razreda naprej. Takrat se število zaposlenih iz 11 poveča na 13 in v naslednjem šolskem letu na 15. Zaradi drugačne organizacije pouka se tudi število oddelkov od tega leta naprej stalno povečuje, do 18 v šolskem letu 1975/76. Učna uspešnost učencev stalno raste, vendar šele od leta 1972/73 naprej, ko dosega vsaj 90 %.

Učitelji so bili do leta 1980 nosilci kulturnega in športnega razvoja kraja. Vsi intervjuvanci nam povedo, da je vpliv oblasti zaznamoval njihovo življenje, da so nenehno čutili vpliv takratne ideologije (prepoved obiskovanja cerkve, zasedanje pomembnih položajev je bilo tesno povezano s članstvom v Zvezi komunistov), hkrati pa so vsi poudarili, da to ni posebej vplivalo na njihovo učno delo in da učenci tega vpliva niso občutili. S tem pa se povsem ne strinjamo, saj je iz zapisov v kroniki razviden velik ideološki vpliv, ki se je širil skozi praznovanja, proslave, delovne brigade, mitinge ipd. Intervjuvanci so mnenja, da se je z leti ideološki vpliv manjšal. Učitelji so nekoč v skupnosti uživali spoštovanje, za katerega pa intervjuvanci menijo, da z leti vedno bolj upada, in sicer zaradi vse večjega vmešavanja staršev v delo učiteljev.

Pričujoča raziskovalna naloga "Sledi šolske krede skozi desetletja" nam ponuja vpogled v način šolanja, uspešnost učencev in vpetost staršev, hkrati pa predstavi delo in odnos do učitelja, v luči različnih družbenih in političnih sprememb med letoma 1940 in 1980. Raziskovalna naloga pa hkrati odpira tudi nova vprašanja. Naše ugotovitve bi tako lahko primerjali z delom učiteljev, na primer v zadnjem desetletju 21. stoletja, ko je uspeh učencev 100-odstoten, število učiteljev se je podvojilo, število učencev v oddelkih skorajda razpolovilo – v primerjavi z našim zadnjim raziskovalnim letom ipd. Zanimivo bi bilo tudi ugotavljati, ali se učitelji danes počutijo spoštovani in ali se vidijo kot nosilci kulturnega razvoja v krajih, kjer poučujejo. Nazadnje pa bi se lahko vprašali, ali je učitelj dandanes še vedno avtoriteta.

6 VIRI IN LITERATURA

- Batistič, K. (2013). *Motiv šolstva v slovenski mladinski književnosti* (Diplomsko delo) (str. 8–17). Pridobljeno z Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1346/1/diplomsko_delo_Kaja_Batistic.pdf
- Burger, B., Sever, J., Sever, M., Obilčnik, D., Kandrič, I. (ur.) (2001). *Naših 100 let: 1901–2001: ob stoletnici šolstva na Hardeku in v Ormožu* (str. 33). Ormož: Osnovna šola Ormož.
- Frangž, M. (1984) *Koraki v lepše dni: ob otvoritvi nove šole v Veliki Nedelji* (str. 10–18). Velika Nedelja: OŠ Velika Nedelja.
- Kamra: digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin (2020). *Velika Nedelja - Magna Domenica*, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj. Pridobljeno 8. januar 2025 z <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/velika-nedelja-magna-domenica/>
- Kamra: digitalizirana kulturna dediščina slovenskih pokrajin (2009). *Velika Nedelja*, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj. Pridobljeno 15. januar 2025 z <https://www.kamra.si/it/digitalne-zbirke/velika-nedelja/>
- Kosi, P. (2004). *Spreminjajoča se osnovna šola – uvajanje devetletke* (Diplomsko delo) (str. 17). Univerza v Ljubljani, Fakultete za družbene vede. <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Kosi-Pia.PDF>
- Krajevni leksikon dravske banovine.* (1937). Ljubljana: tiskarna Slovenija.
- Mavrič Žižek, Irena (2002). *Velika Nedelja skozi stoletja*. Kronika (Ljubljana), letnik 50, številka 2, (str. 203–214). Pridobljeno 7. 1. 2025 z <http://www.dlib.si>
- Okoliš, S. (2008) *Zgodovina šolstva na Slovenskem* (str. 94). Pridobljeno 14. januar 2025 z <https://stanko-okolis.si/wp-content/uploads/2018/05/Zgodovina-%C5%A1olstva-na-Slovenskem.pdf>
- Savnik, R. (1980) *Krajevni leksikon Slovenije: IV.* Knjiga Podravje in Pomurje. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Stanič, D., Kokol, T., Vaupotič V. (2019). *Šolar v šoli SV. Lenarta pri Veliki Nedelji*. Raziskovalna naloga.
- Šolska kronika OŠ Velika Nedelja od 1940-.* Velika Nedelja: OŠ Velika Nedelja.
- Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (2021) *Kratko o zgodovini Slovenije*. Pridobljeno 17. januar 2025 z <https://www.gov.si/novice/2021-04-14-kratko-o-zgodovini-slovenije/>
- Zgodovina šolstva v Sloveniji. (b. d.) Na *Dijaški svet.si*. Pridobljeno 8. januar 2025 z <https://www.djaskisvet.si/djaski-svet/top-10/zgodovina-solstva-na-slovenskem/>
- Zgodovinski krožek, (1996). *Stoji učilna zidana ...* (str. 3–5). Velika Nedelja: OŠ Velika Nedelja.

7 PRILOGA

PRILOGA 1: Zapisi intervjujev z informatorji

Osnovna šola Velika Nedelja
Velika Nedelja 13
2274 Velika Nedelja

Tel: 02 713 62 00
Faks: 02 713 62 05
E-pošta: o-vn.mb@guest.arnes.si

Velika Nedelja, 7. 1. 2025

Spoštovani,

v tem letu v šoli pripravljamo pomembno obletnico šolstva v Veliki Nedelji. V ta namen pripravljamo tudi raziskovalno nalogo o učitelju nekoč, ki jo pripravljata učenki 9. razreda. Zanima nas predvsem delo učitelja v drugi polovici 20. stoletja in odnos okolja do učiteljev.

Zato se obračamo na vas, na nekdanje zaposlene na osnovni šoli Velika Nedelja. V prilogi vam pošiljamo vprašalnik in vas lepo prosimo, da odgovorite nanj. Prosimo vas, da nam ga vrnete po pošti do 20. 1. 2025. Vaše mnenje je za nas zelo pomembno.

Že vnaprej se vam zahvaljujemo za sodelovanje in vas lepo pozdravljamo.

Stanislav Bezjak
Ravnatelj

Ela Bezjak, Vita Majcen
Avtorici raziskovalne naloge

Matejka Majcen in Nina Žnidarič
Mentorici raziskovalne naloge

Ime in priimek učitelja: _____

Šol-a/-e, kjer ste bili zaposleni: _____

Izobrazba: _____

Poučevanje predmetov: _____

Leto začetka poučevanja: _____

Leto konca poučevanja: _____

1. Ali menite, da so se starši nekoč bolj ali manj zanimali za ocene ali delo učencev? Ali se sploh niso zanimali? Primerjajte z začetkom in koncem vašega poučevanja.
2. Ali je bil osip v razredu običajen? Ali je osip čez vaša leta poučevanja upadal (na začetku ali koncu kariere)?
3. Ali je bilo pogosto prešolanje učencev v prilagojen program?
4. Ali so bili premiki učiteljev po različnih šolah pogosti?
5. Koliko predmetov ste poučevali? Koliko ur na teden? Se vam je obveza v letih zmanjševala ali povečevala (za koliko)?
6. Koliko učiteljev je bilo v vašem kolektivu ob začetku in koliko ob koncu vašega poučevanja?
7. Koliko učencev je bilo običajno v razredu?
8. Ali menite, da je bil vaš poklic spoštovan? Zakaj tako menite?
9. Ali menite, da je danes poklic učitelja spoštovan? Zakaj tako menite?
10. Kaj menite o materialnem položaju učitelja v času vaše zaposlitve?
11. Ali ste bili učitelji v takratnem času tudi nosilci kulturnega razvoja kraja? Ste sodelovali v lokalnih društvih v kraju?
12. Ali ocenjujete vzgojne težave v šoli ob začetku in koncu vašega poučevanja za podobne? Ali jih je v katerem od navedenih obdobjev bilo več ali manj? Katere disciplinske težave so bile najpogostejše?
13. Ali ste se počutili v odnosu učencev do vas spoštovani? Ali strahospoštovani?
14. Ali ste se počutili v odnosu staršev do vas spoštovani? Kako se je to kazalo?
15. Kaj se je po vašem mnenju v šolstvu od začetka do konca vaše kariere poučevanja najbolj spremenilo? Kako se to kaže?
16. S katerimi disciplinskimi težavami otrok ste se najpogosteje srečevali?
17. Ali ste bili pod pritiskom ravnatelja ali nadzornika? Kako?
18. Ali ste občutili nadzor staršev nad vašim delom? Kako?
19. Ali je takratna ideologija (politični sistem) vplivala na poučevanje učencev? Kako se je to kazalo?

Ime in priimek učiteljice: Marija Meško

Šola, kjer se je bila zaposlena: OŠ Velika Nedelja

Izobrazba: učiteljica razrednega pouka

Poučevanje razredov: 1. razred; 2. razred

Leto začetka poučevanja: 1966

Leto konca poučevanja: 2002

1. Sodelovanje staršev s šolo je bilo izjemno dobro. Redno so se udeleževali roditeljskih sestankov in v kasnejših letih tudi govorilnih ur. Včasih so bili potrebni obiski na domu. Spoznala sem cel šolski okoliš.
2. Osip je bil minimalen. Sčasoma je upadal. Pri meni ga sploh ni bilo. Zelo malo je bilo prešolanj učencev na šolo s prilagojenem programom
3. Učenci niso bili preobremenjeni z delom. Osnovna znanja je vsak dosegel, če je bilo potrebno tudi z individualnim delom. S sodelavko sva že v prvem razredu uvajali notranjo diferenciacijo.
4. Premikov učiteljev po različnih šolah ni bilo; saj smo na naši šoli imeli več let celo dvoizmenski pouk.
5. Poučevala sem prvi razred in ob uvedbi devetletke tudi drugi razred, vse predmete po učnem načrtu. V prvih letih mojega službovanja smo imeli šestdnevni delovni teden (24 ur) in kasneje (20 ur tedensko), ob petkih pa dodatno razredno uro. Učna obveza se ni zmanjševala.
6. V kolektivu na matični šoli nas je bilo z ravnateljem 17 učiteljev in 4 učiteljice na podružnici Podgorci. Vsak učitelj je poučeval več predmetov. S časoma se je število učiteljev povečalo, zlasti na predmetni stopnji.
7. V začetku mojih službenih let sem imela v razredu čez 30 otrok. Kasneje se je število zmanjševalo, vendar manj kot 18 otrok ni bilo nikoli.
8. Poklic učitelja je bil spoštovan. Sodelovanje s starši in s krajem je bilo v sožitju.
9. V današnjem času, kolikor mi je znano, starši svoje dolžnosti prelagajo na šolo, preveč se vtikajo v strokovnost učiteljskega kadra.
10. Materialni položaj učitelja na podeželski šoli se je razlikoval od mestnih šol. Imeli smo manjše plače. Vse naše delo se je štelo v redno delo in ni bilo nadur.
11. Učitelji smo živeli s krajem sodelovanje je bilo na visoki ravni- kulturni, športni in politični. Bila sem en mandat predsednica kulturnega društva »Simon Gregorčič« in občinski delegat združenega dela.
12. Vzgojnih težav je bilo malo, bili so predvsem ustni opomini.
13. Počutila sem se spoštovano do otrok, kateri niso imeli učnih in vzgojnih težav. Včasih sem začutila nespoštljivost učencev, ki so imeli učne ali vzgojne težave.
14. S starši sem bila v dobrih odnosih. Bila sem znana kot stroga učiteljica, a otroci so bili uspešni, usvojili so potrebno znanje. Pogovor s starši je vedno bil odkrit in dobronameren.
15. Pritiska ravnatelja ali nadzornika nisem čutila. Trudila sem se, da je bilo vse urejeno – priprave, učni načrt, redovalnica, dnevnik in vzgojni načrt.
16. Starši mojega dela niso nadzirali. Verjeli so mojim načelom in otroci so bili uspešni.
17. Politični sistem je vplival na delo učitelja (učitelj ni smel v cerkev); učenci niso tega čutili pri njegovem delu. Menim, da je bil vsak delavec predan svojemu poslanstvu.

Ime in priimek učitelja: Frančka Stanič

Šol-a/-e kjer ste bili zaposleni: OŠ Ormož, OŠ Velika Nedelja

Izobrazba: Razredna učiteljica

Poučevanje predmetov: Razredni pouk (3.,4.,5. razred), nemščina, slovenščina

Leto začetka poučevanja: 1966

Leto konca poučevanja: 2002

1. Za ocene in delo učencev so se zanimali predvsem starši uspešnih otrok. Če primerjam začetni in končni čas poučevanja, se je proti koncu zanimalo vedno več staršev. Menim, da bi se morali bolj zanimati starši majn uspešnih otrok.
2. V času začetka moje kariere je bil osip v razredu nekaj običajnega. Z leti poučevanja je osip upadal, saj smo se učitelji bolj trudili posvečati »kritičnim učencem«. Sama nisem bila zagovornica »ponavljalcev«. Prešolanje učencev tekom mojega dela ni bilo pogosto.
3. Da.
4. Da, sama sem kombinirala OŠ Velika Nedelja in OŠ Ormož.
5. V OŠ Ormož sem poučevala v 4. razredu in z istim razredom nadaljevala v 5. razredu. Po prehodu v OŠ Velika Nedelja sem sprva poučevala nemščino in slovenščino na predmetni stopnji, nato pa 3. razred (razredna stopnja). Pogosto sem nadomeščala ure odsotnih sodelavcev. Na začetku poučevanja sem imela manj ur (20 ur na teden), proti koncu pa več (26 ur na teden).
6. Ne vem. Več nas je bilo ob koncu mojega poučevanja.
7. 20.
8. Poklic učitelja je bil zelo spoštovan, skozi celotno kariero. Učitelj je predstavljal vir znanja. Tudi pot do naziva učitelja je zahtevala veliko odrekovanja in časa.
9. Ne. Eden izmed glavnih razlogov so spremembe družbenih in ekonomskih pogojev. Sodobna družba pogosto prepozna dosežke v tehnologiji kot bolj cenjene, medtem ko se poklici, povezani z izobraževanjem ne vrednotijo enako visoko. Danes upada učiteljeva avtoriteta (vmešavanje staršev ...). Učitelji sedaj delajo v zahtevnejših okoliščinah (pomanjkanje sredstev, slaba plača, redka podpora s strani staršev, razvajeni učenci).
10. Pogosto precej skromen.
11. Smo bili. Sodelovali in prirejali smo proslave in druge kulturne dogodke. Lokalna društva: gasilci, Rdeči križ Slovenije, šport, gledališče.
12. Če že, je bilo več težav proti koncu kariere, ne pa toliko kot jih je danes. Najpogostejša disciplinska težava je bilo klepetanje.
13. Učenci so me zelo spoštovali, saj sem bila pravična do vseh enako. Še danes mi marsikdo reče, kako super učiteljica sem bila.
14. Starši so me spoštovali, a tudi jaz njih. Imeli smo pristen odnos. Pogosto sem v zahvalo sprejela darila (rože, kekse, sadje ...).
15. Zelo. Nenapovedane hospitacije pri urah, ni sprejel predloga oz. mnenja učiteljev, prepovedal je obiskovanje cerkve.
16. Ne, nikoli.
17. Na učence niti ne, bolj na zaposlene.
18. Politični sistem (proti koncu kariere smo bili prosti glede veroizpovedi), pridobitev številčnih ocen (od 1 do 5), menjava oziroma preimenovanje predmetov (srbohrvaščina).

Ime in priimek učitelja: Nežka Korpar

Šola, kjer ste bili zaposleni: OŠ Velika Nedelja

Poklic: predmetna učiteljica biologije in kemije

Poučevanje: biologija, kemija, gospodinjstvo

Začetek poučevanja: 1. 9. 1969

Konec poučevanja: 1. 11. 2004

1. Starši so se premalo zanimali za ocene in obnašanje otrok. V začetku službovanja smo imeli dvakrat na leto roditeljski sestanek – prihajali so navadno starši dobrih in pridnih otrok. Starši problematičnih otrok so prihajali večinoma na povabilo razrednika. Proti koncu službovanja smo imeli dvakrat skupni roditeljski sestanek, večkrat razredni roditeljski sestanek. Imeli smo pa tudi vsak mesec govorilne ure – bile so kar dobro obiskane – malo je bilo takih staršev, ki so prihajali na povabilo razrednika.
2. V začetku je bil osip večji – kar je bilo običajno – saj so učenci z nezadostno oceno ponavljali razred. Proti koncu službovanja je bilo takih manj ali celo nič. Spomnim se učenke v osmem razredu, ki je končala razred z dobrim uspehom in jo je oče še enkrat poslal nazaj v osmi razred, ki ga je po ponavljanju končala z boljšim uspehom in nadaljevala šolanje na Ptuj. Prešolanje v šolo s prilagojenim programom je bilo navadno v nižjih razredih zaradi učnega neuspeha, zanemarjenosti ali alkohola v družini. Spomnim pa se, da sem v petem razredu učenca kot razredničarka predlagala za prešolanje. Učenec se je tam dobro počutil, v šoli je napredoval, jo končal in se izučil za mizarja.
3. Učni načrt je bil zelo natrpan in tudi od učencev se je veliko zahtevalo. Imeli smo 4 konferenčna obdobja, v vsakem je vsak učenec moral imeti dve oceni – torej celo leto osem ocen pri enem predmetu. Ni bilo napovedanega spraševanja. Če je učenec dobil nezadostno oceno, si jo je moral popraviti z znanjem. Kasneje je bilo število konferenc zmanjšano in s tem tudi število ocen.
4. Ne.
5. Poučevala sem biologijo, kemijo in gospodinjstvo. Učila sem več let po 30 ur na teden, šolski dan je bil v začetku tudi sobota.
6. V začetku službovanja 8 (slovenščina, matematika, fizika-tehnika, nemščina, biologija-kemija-gospodinjstvo, zgodovina-zemljepis-likovna vzgoja, športna vzgoja, glasbena vzgoja) ob koncu 16 učiteljev (3 slovenščina, 2 matematika, fizika, tehnika, 2 nemščina, biologija-kemija, gospodinjstvo, zgodovina-zemljepis, likovna vzgoja, športna vzgoja, glasbena vzgoja, 2 angleščina).
7. V razredu je bilo 25–30 učencev, vedno sta bila dva oddelka, večkrat trije.
8. Spoštovanje je bilo zadovoljivo, verjetno zaradi spoštovanja iz strani staršev in ljudi v kraju. Le redki so kazali nespoštljiv odnos. Mogoče se je porti koncu spoštovanje zmanjšalo zaradi kritiziranja staršev.
9. Nespoštovan in necenjen – zaradi obnašanja staršev, zaradi politike, zaradi zakonodaje. Premalo se pozna trikotnik učitelj – učenec – starši. Ta trikotnik več ne deluje.
10. Menim, da je bil tudi takrat učitelj materialno premalo cenjen in plačan.
11. Takrat so bili učitelji nosilci kulture v domačem kraju. Jaz sem delovala na pevskem področju.
12. Vzgojne težave so bile podobne, včasih jih je bilo več, drugič manj, odvisno od generacije: nasilje nad učenci, zamujanje, kraja, nesodelovanje, klepetanje.
13. Bilo je kar spoštovanje – ni bilo strahospoštovanje.
14. Bilo je spoštovanje – to so izražali s pozdravi, z nagovori (ko smo se srečali), s pohvalo in zahvalo.
15. Imeli smo pozitiven odnos – ravnatelja smo spoštovali – nismo se ga bali. Nadzornika smo se bali, ker je prišel, ne da bi nam to prej sporočil. Od začetka je prišel nadzornik vsako leto nenapovedano.
16. Ideologija je mogoče vplivala na poučevanje – vsaka učna snov je morala imeti poleg učnega smotra tudi vzgojni smoter – ta je moral biti zapisan v pripravi. Učitelji, ki so bili člani partije, so na nas druge učitelje gledali zviška: kontrola učencev, ki so obiskovali verouk, kontrola jedilnika (na pepelnico in veliki petek), učitelji člani partije so bili več vredni
17. Način poučevanja, več učnih pripomočkov, računalniki.

Ime in priimek učitelja: Rajh Elizabeta

Šola, kjer ste bili zaposleni: OŠ Velika Nedelja

Poklic: višja šola

Poučevanje: razredni pouk

Začetek poučevanja: 1974

Konec poučevanja: 2007

1. Večina staršev se je zanimala za uspeh svojih otrok. Ves čas mojega poučevanja je bilo enako.
2. Osip je bil običajen. Skozi leta je upadal. Proti koncu moje kariere je bilo več prešolanja učencev v šolo s prilagojenim programom.
3. Menim, da se je ob začetku moje kariere zahtevalo več znanja od učencev.
4. Premikov učiteljev po različnih šolah ni bilo.
5. Poučevala sem vse predmete na razredni stopnji. Polni delovni čas (21 ur). Meni se obveza ni zmanjševala.
6. Na začetku je bilo okrog 18 učiteljev v kolektivu, ob koncu pa precej več.
7. V začetku je bilo okrog 32 učencev v razredu, ob koncu pa okrog 20 učencev.
8. V začetku je bil poklic učitelja bolj spoštovan kot na koncu.
9. Danes ni poklic učitelja tako spoštovan zaradi drugačnega odnosa staršev in učencev do učiteljev.
10. Materialni položaj učitelja je bil ustrezen, primeren. Nekakšna sredina, ne slab in ne najboljši.
11. Učitelji smo bili nekoč nosilci kulturnega razvoja kraja, sodelovali smo s krajevnimi društvi.
12. V začetku kariere ni bilo veliko vzgojnih težav in tudi niso bile tako močne kot ob koncu kariere. Najpogostejše disciplinske težave so bile neposlušnost, včasih pregovarjanje.
13. Počutila sem se spoštovana.
14. Do staršev sem se počutila spoštovano.
15. Nisem bila pod pritiskom ravnatelja.
16. Nadzora staršev ni bilo.
17. Takratna ideologija se pri mojem delu ni kazala.
18. Najbolj se je spremenil način poučevanja in ocenjevanja. Začela sem v klasični osemletki, končala s prvo triado devetletke.

Ime in priimek učitelja: Jožica Krabonja

Šol-a/-e kjer ste bili zaposleni: OŠ Ormož, OŠ Velika Nedelja

Izobrazba: učiteljica razrednega pouka

Poučevanje predmetov: razredna stopnja

Leto začetka poučevanja: 1967

Leto konca poučevanja: 2002

1. Starši so obiskovali roditeljske sestanke, ki so bili v nedeljo po rani maši. Na koncu le-teh so se zanimali za uspeh svojih otrok. Na žalost se straši slabših učencev skoraj nikoli niso zanimali za ocene in obnašanje otrok. Ko so bile uvedene govorilne ure, so starši dokaj redno prihajali. Tudi starši so bili že bolj izobraženi in so se posledično bolj zanimali.
2. V vsakem razredu je bil osip, ki je postopoma upadal. Nekateri učenci so bili prešolani v šolo s prilagojenim programom. V svoji praksi sem usmerila dva, in to v četrtem razredu.
3. Zahtevalo se je več znanja, zlasti pri matematiki. Uvajali smo »novo matematiko«, kjer smo v četrtem razredu računali v dvojiškem in petiškem sistemu, kar mislim, da je bilo izjemno težko.
4. Učitelji so odšli na drugo šolo na lastno željo.
5. V začetku sem poučevala 5. razred in vse predmete razen telovadbe, kot se je takrat imenoval predmet in glasbe. Vse skupaj sem imela 20 ur delovne obveze. Enako je bilo v četrtem razredu. Obveza se je povečevala zaradi dopolnilnega pouka in razredne ure.
6. Na začetku mojega poučevanja v letu 1976, nas je bilo v kolektivu na šoli 18 učiteljic in učiteljev ter ravnatelj. Na šoli je bilo takrat nekje 300 učencev ali več. Natančnega števila žal ne vem. Na predmetni stopnji 6., 7. in 8. razred, je poučeval le eden slavist in eden matematik. Včasih so bile na predmetni stopnji tudi tri paralelke, ker so prišli na matično šolo tudi učenci iz Podgorcev. Šola je bila zato premajhna, kar je botrovalo k temu, da smo imeli dvoizmenski pouka. Pouk je potekal tudi v kleti, 4. razred pa je bil v sejni dvorani Zadrúžnega doma Velika Nedelja. Pouk je potekal tudi ob sobotah. Sčasoma še je število učiteljic in učiteljev podvojilo, če ne celo potrojilo.
7. V razredu je bilo vedno več kot 20 učencev. Njihovo število se je postopoma zmanjševalo. Ob koncu svojega učiteljevanja sem jih imela 17.
8. Mislim, da je bil poklic spoštovan. Učiteljica je bila takrat za starše avtoriteta, tako da je tudi poklic veljal kot ugleden.
9. Menim, da je poklic danes zagotovo manj spoštovan, kar pripisujem permisivnemu načinu vzgoje in vmešavanju staršev v vzgojno-učni proces.
10. Bili so časi, ko smo vsi živeli bolj skromno, tudi plače so bile skromne, kar se tudi zrcali v višinah naših pokojnin. Živeli smo v stanovanjih raztresenih po vasi, to so bila stanovanja v gradu Velika Nedelja, v stari šoli, Medikovi hiši, manjša soba v Zadrúžnem domu. Stanovanje je bilo tudi v šoli. Nekatere učiteljice in učitelji so tudi stanovali v podnajemu pri domačinih iz kraja, saj še stanovanjskega bloka takrat ni bilo.
11. Sodelovali smo v organih krajevne skupnosti in občine – to je bi tako imenovani delegatski sistem in v raznih društvih.
12. Vzgojne težave so bile vedno. Bili so to posamezni primeri, ki smo jih rešili v razredu, pri ravnatelju ali na pedagoški konferenci. Včasih je bilo potrebno poklicati v šolo tudi starše.
13. Počutila sem se spoštovana in tudi strahospoštovana.
14. Tudi s strani staršev smo bili spoštovani.
15. Da. Bili smo pod pritiskom ravnatelja, saj je redno hospitiral po razredih. V prvem letu sem imela pet hospitacij. Nenapovedano se je tudi kdaj prikazal v razredu, zahteval priprave in nadzoroval delo. Ob koncu leta je prišel nadzornik in sam preverjal znanje učencev. Tudi med šolskim letom je lahko prišel nenapovedano hospitirat.
16. Starši so delo nadzorovali preko domačih nalog, sodelovali pa so tudi pri projektih.
17. Da. V pripravah smo morali zraven učnega smotra navesti tudi vzgojni smoter, ki je bil bolj ideološki, zlasti pri zgodovinski tematiki. Prav tako so morale biti šolske proslave ideološko obarvane.

18. Pogoji dela na šoli glede prostorov in prehrane so se spremenili, zgrajen je bil prizidek in s tem smo pridobili nove učilnice in kuhinjo z jedilnim prostorom. Poučevanje je bilo s tem lažje, saj je bilo veliko učnih pripomočkov, delovnih zvezkov, veliko je bilo izobraževanja učiteljev, priprav za vsak dan ni bilo potrebno pisati, uveljavili smo nove metode dela – skupinski pouk, projektno delo. Učencev je bilo manj v razredu, možna je bila diferenciacija.

Ime in priimek učitelja: Boris Skok

Šol-a/-e kjer ste bili zaposleni: OŠ Videm pri Ptuj (1970–1980), OŠ Velika Nedelja (1980–2009)
Izobrazba: Višja PA Maribor, smer matematika in fizika

Leto začetka poučevanja: 1970

Leto konca poučevanja: 2009

1. V prvih letih poučevanja se starši, razen redkih izjem, sploh niso zanimali za ocene učencev. Po izgradnji prizidka šole v letu 1984 se je zanimanje za uspeh in posledično tudi za ocene povečalo. Z uvedbo diferenciacije pouka so se starši začeli bolj intenzivno zanimati za uspeh in ocene. Ob predstavitvi novih oblik poučevanja in zahtevnosti na različnih nivojih je starše skrbelo, da se bodo nekateri sposobnejši morali več učiti kot do tedaj. Ena mama je na roditeljskem sestanku bila zaskrbljena, da se bo moral otrok odslej učiti, ker se mu do tedaj ni bilo treba. Ta učenec je danes doktor računalništva in predavatelj na univerzi.
2. V obdobju poučevanja na prvi šoli je bil osip običajna praksa. Zaradi velikega osipa v 6. razredu smo se odločili za zunanjo diferenciacijo, kar je imelo posledico inšpekcijski pregled Zavoda za šolstvo. V tistih časih je bila takšna oblika pouka nezaželjena, vendar smo dokazali, da je bil to edini način, da smo zmanjšali osip v naslednjih letih. V eni skupini oz. razredu smo imeli same ponavljalce, ki pa so vsi uspešno dokončali osemletko. Zaradi izkušenj, ki smo jih pridobili z razvijanjem diferenciacije (od streminga preko sitinga do do fleksibilne diferencije), nas je Zavod za šolstvo predlagal v skupino petih šol, ki so v Sloveniji razvile model diferencije za devetletno šolo. Na predstavitvi modela na Pedagoški fakulteti v Mariboru, je naše delo pohvalil dr. Strmičnik, ki je močno nasprotoval zunanji diferenciji in je enkrat pred predstavitvijo napisal članek v Sodobni pedagogiki, v katerem jo je obsojal. Prešolanje učencev v prilagojeni program se je po uvedbi diferencije močno zmanjšalo, bili pa so tudi primeri, ko je bilo to nujno potrebno. Treba je povedati, da so se šole takrat močno upirale prešolanju, posebej v primerih, ko je lahko en učenec ogrozil obstoj oddelka.
3. V začetku mojega poučevanja so bili (vsaj v matematiki in fiziki) učni načrti zahtevnejši in je bilo potrebno več znanj, kot pozneje. Pri drugih predmetih pa je bilo potrebno več faktografskega znanja.
4. V začetku so bili premiki učiteljev med šolami zelo redki, večinoma so učitelji končali kariero na isti šoli.
5. Poučeval sem dva predmeta, včasih sem nadomeščal za kratek čas še kakšen predmet. Ker sem bil edini učitelj za matematiko in fiziko, sem običajno učil 30 ur tedensko. Obveza je bila ves čas 22 ur. Pri Veliki Nedelji sem učil eno šolsko leto in pol, potem pa sem kot ravnatelj še nekaj časa poučeval en razred in pozneje dodatni pouk v enem razredu.
6. Pri Veliki Nedelji je bila v sklopu šole še podružnica Podgorci in vrtca v Veliki Nedelji ter v Podgorcih. Ob koncu mojega poučevanja je bilo na šoli 42 učiteljev.
7. V začetku poučevanja pri Veliki Nedelji je bilo v oddelkih do 30 učencev, pozneje se je to število zmanjševalo in je v zadnjem obdobju bilo med 15 in 25.
8. V začetku mojega učiteljevanja je bil odnos skupnosti do učiteljev zelo spoštljiv, tudi starši so spoštovali delo učitelja. Sčasoma se je odnos do učitelja spreminjal v tej smeri, da je učitelj izgubljal vrednost, predvsem zaradi podcenjenosti poklica. Spomnim se, da je bila v začetku čistilka na bencinskem servisu plačana bolje kot učitelj (monopolni položaj Petrola). V začetku dela pri Veliki Nedelji so starši pomagali pri zbiranju sredstev za šolsko prehrano s t. i. "zbirco". To je trajalo nekaj let, potem pa se je v kraju začel odnos do šole spreminjati. Nekateri starši so nasprotovali zbirci, češ da ne bodo hranili učiteljev. Čeprav so kmetje bili pripravljene še naprej prispevati za šolsko prehrano, sem se odločil, da zbirce ukinemo. Potem so sledile vedno pogostejše pripombe o jedilnikih in verjetno se to nadaljuje. Proti koncu moje kariere je bilo vedno več pritiskov na delo učiteljev zaradi ocenjevanja. Nekateri so menili, da vedo več o poučevanju kot pedagoški delavci in s tem krhali odnos do učiteljev.
9. Menim, da učitelj pridobiva na veljavi, saj nekateri starši spoznavajo, da je zelo težko obvladovati svoje otroke, učitelj pa se mora znajti v množici učencev z različnimi težavami.
10. Materialni položaj učiteljev v mojem času je bil absolutno podcenjen in to se pozna še v današnjem času, ko primanjkuje usposobljenega kadra v državi. Lahko smo veseli, da temu ni

tako pri nas. Spomnim se svoje prve ravnateljske plače, ki je takrat preračunano znašala 800 DEM.

11. Učitelji so bili v takratnem času nosilci vseh dejavnosti od kulturnih, športnih pa do političnih. Moj predhodnik je bil celo zvezni poslanec v bivši državi. Sam sem deloval predvsem na športnem področju, v času šolanja pa sem sodeloval tudi v posvetnem društvu.
12. Vzgojne težave so bolj ali manj podobne v vseh generacijah. Razlikuje pa se odziv staršev v novejšem času, ki je po moji oceni zelo nekritičen. Predvsem pa se mi zdi, da je za veliko težav na vzgojnem področju kriva tudi zakonodaja. Sam sem imel izkušnjo z inšpekcijsko službo, ki je brez vpogleda v situacijo verjela staršem in od mene zahtevala suspenz učitelja, o neprimernem vedenju učenca pa inšpektorja sploh ni zanimalo. Seveda sem se uprl in zaščitil učitelja.
13. O spoštovanju učencev do mene bi bilo potrebno vprašati njih, prav gotovo pa ni bilo prisotno strahospoštovanje. Vedno pa je tako, da vsem nisi vseč in verjetno je bilo nekaj tudi takih, ki mojega dela niso dojemali spoštljivo.
14. Tako kot je pri učencih je tudi pri starših. Nekaj jih je bilo takih, ki so zaradi političnih prepričanj želeli pokazati, da jim nisem pogodu in so to tudi prenašali na učence. Ne morem pozabiti konca leta 2006, ko so učenci na šoli uničili novozgrajene sanitarije in ob tem kričali: "Zmagali smo!"
15. Bivši ravnatelj je od mene pričakoval, da bom ob sprejemanju nove zakonodaje predsednik komisije za osebne dohodke, kar sem sprejel, pozneje pa je pričakoval še, da bom predsednik komisije za samoupravne akte. Ker nisem sprejel druge funkcije, je zapustil šolo in ga ni bilo več v službo do odhoda v pokoj.
16. Nadzora staršev nad svojim delom nisem zaznal, so pa me opozarjali na "napake" učiteljev v raznih anonimnih pismih.
17. Menim, da politični sistem ni veliko vplival na poučevanje učencev. Pri strokovnih predmetih ni bilo nobenega vpliva, če pa je zgodovina zadnjega obdobja po mnenju nekaterih bila preveč enostranska pa prepuščam drugim, da o tem sodijo. Zase vem, da bi politika lahko ob uvedbi zunanje diferenciacije bolj drastično ukrepala, pa smo vseeno našli pot, ki je bila najboljša za učence. Res pa je, da je v tistem času politični sistem bil že pred razpadom, kar se je kazalo ob mojem imenovanju za ravnatelja. V tem času nisi mogel zasesti nobenega vidnega položaja, če nisi bil član Zveze komunistov. Ob moji prijavi za ravnatelja je politika trikrat zavrnila mojo prijavo brez tehtnega razloga, da pa nisem bil član ZK, pa niso upali napisati. Na svetu šole so se našli ljudje, ki so kljub nasprotovanju partije mene imenovali za ravnatelja. To službo sem opravljal 28 let.
18. Sprememb je bilo veliko, največ na tehnološkem področju. Včasih je bila kreda edino orodje, ki smo ga uporabljali. Danes je razvoj tehnologije pripomogel tudi k načinu učenja, ki je priznaval zgolj faktografijo, ampak je vse bolj prisotna drugačna pot do znanja. V začetku 90. let smo na šoli začeli uvajati napredne tehnologije, predvsem računalnik in spomnim se, da smo z računalniki začeli delati prvi na področju bivše občine Ormož. Na šoli so delovale štiri predmetne skupine za področje enote Zavoda za šolstvo Maribor. Zanimivo je bilo dejstvo, da v celem severozahodnem delu Slovenije ni bilo tako zmogljivega računalnika, da bi nanj lahko instaliral program naravoslovja, ki je vseboval vse elemente pouka, od posredovanja gradiva do preverjanja na koncu ocenjevanja. V naši učilnici z 12 računalniki povezanimi v mrežo smo program namestili in kasneje pri nas gostili mnoge učitelje, ki so se učili prvih korakov dela z novimi tehnologijami.

Velika Nedelja, šolsko poslopje danes.

Vir: <https://www.facebook.com/ksvelikanedelja/>